AÑA 9

10

DECEMBER 1978

AC

skol & komunidat

SINDIKATO DI MAESTRONAN DI ARUBA SIMAR

Simar, dec. '78, pag. 1
●
Het Belgisch-Antilliaans kultureel akkoord en het ministeriële dilettantisme, pag. 3
●
Lerarenoplijding 3, Rechtshogeschool 2, pag. 6 en 7
●
Speciaal onderwijs aan kinderen met leermoeilijkheden, pag. 11
●
Grawata, pag. 17



Voorplaat:
Arrest Hoge Raad in zaak Betico Croes, pag. 8

redaktie

j. jutten, j. j. coutinho, r. r. kelly,
a. vrolijk, m. winklaar, m. guda en f. booi

redaktie-adres:
paradera 82

bank:
a.b.n., banknr. v. 62583
t.n.v. "vorm"

layout en fotografie:
r. de graaff

drukker:
v.a.d.

abonnementen:
ned. antillen NAf. 12,50 per jaar
nederland NAF. 16,— per jaar
overige landen NAf. 17,— per jaar

simar

SINDIKATO DI MAESTRONAN DI ARUBA
zuidstraat 11, oranjestad,
p.o.b. 582, oranjestad,
tel. 4219

sekretaresse kantoor:
mevr. f. alexander

vergaderplaats:
zuidstraat 11
tel. 4219; simar-leden die hier willen vergaderen kunnen de sleutel op het kantoor afhalen

banken:
banco barclays antiliano v-224-1
algemene bank nederland v-62503

nieuwe leden:
kunnen iedere dag opgegeven worden op het kantoor, zuidstraat 11

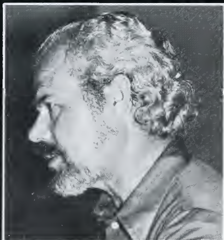
AÑA 9 - NO. 10
DECEMBER 1978

skol & komunidat

sindikato di maestronan di aruba

SIMAR

In dit artikel geven we een nadere uitwerking van ons werkplan, zoals beloofd in de jaarvergadering.
In de tijd dat de Simar draaide zonder een vast bestuur zijn er — begrijpelijk — verschillende zaken niet geëntameerd. Dingen die moesten blijven liggen, in de hoop dat er eens weer een bestuur zou zijn.
Dit is inmiddels gebeurd, maar daarmee is het probleem niet geheel opgelost. Ondanks het feit dat we vaak overtime draaien, kunnen we niet alles afhandelen binnen het tijdsbestek, waarin we graag zouden willen.
Voor het ogenblik hebben we een programma opgesteld voor besprekingen met alle instanties die met ons onderwijs te maken hebben.
Daaronder vallen in de eerste plaats de diverse schoolbesturen. Het doel van deze gesprekken is te komen tot een soepele samenwerking in het belang van onze leden en van het onderwijs.
Tot nog toe is het bij de SKOA gebleven, wat begrijpelijk is, daar de meeste van onze leden bij de SKOA werkzaam zijn en zich in de afgelopen tijd daar toevallig enkele problemen hebben voorgedaan.
V.w.b. de overige instanties: de Onderwijskontaktkommissie, waarin vertegenwoordigd alle schoolbesturen, het Departement van Onderwijs, Onderwijszaken en Simar, funktioneerde al enige tijd niet o.a. vanwege het ontbreken van een voorzitter. Voordien was dat wijlen frere Bonifacius en na diens overlijden is er geen andere voorzitter gekomen. Het enige waarvoor deze kommissie nog bijeen kwam, was voor het vaststellen van het vakantierooster en waarschijnlijk door het verder geheel niet funktioneren, vonden de leden het blijkbaar niet nodig zich aan gemaakte afspraken te houden. Het gevolg was het uiteenlopen van de vakantieroosters voor het lopende jaar.
Wij waren van mening dat dit zo niet langer kon en dat er genoeg onderwerpen zijn die door deze kommissie besproken kunnen worden, waardoor automatisch ook heel wat misverstanden voorkomen kunnen worden. Immers, als er bepaalde vaste afspraken bestaan waar iedereen zich aan houdt voorkom je narigheid.
We hebben dan ook aangedrongen op de verkiezing van een nieuwe voorzitter, wat inmiddels is gebeurd. Voor het komende jaar is de heer Frank van de Vereniging voor Protestant Christelijk Onderwijs gekozen.



De heer Frank (PCOVA) voorzitter van de Onderwijskontaktcommissie.

dec. '78

Bovendien hebben we al diverse onderwerpen waar intern aan gewerkt wordt, om ze daarna in de kommissie ter tafel te brengen, zodat er weer sprake van een zekere regelmaat zal zijn.
Een van de onderwerpen voor de naaste toekomst is de interpretatie van de wet aangaande vrijstelling van dienst.

Met de Minister van Onderwijs is enkele weken geleden ook vergaderd. In deze vergadering is gesproken over:
— Het onderwijsbeleid in het algemeen.
Eindelijk is men nu voorzichtig aan het zoeken naar een vorm van een Antilliaans onderwijsbeleid. Hiertoe is er een beleidsnotakommissie in het leven geroepen (1977) die enkele weken geleden kontakt heeft opgenomen met de gedeputeerden van onderwijs van de diverse eilandgebieden. De eerste fase is onderzoek, waarbij alle groeperingen hun eigen inbreng zullen hebben. Dat moet dus nu gaan gebeuren. Tegen de tijd dat deze kommissie aan het bundelen van de gegevens toe is, zal er een nieuwe regeerperiode aangebroken zijn!
— De onderwijswetgeving.
Wetten die alle schooltypen regarderen (kleuteronderwijs, basis etc.) en op één na allemaal verouderd zijn — de landsverordening kleuteronderwijs ligt er al sinds '61 — zullen in de komende maanden aan de Staten worden aangeboden. Laten we ons hierbij troosten met het gegeven dat het gemakkelijker is reeds verouderde wetten te wijzigen, dan geheel nieuwe te maken.
— Opleiding tot kleuterleidster.
Gezien de problematiek rond deze opleiding en nadat er vergaderd was met de kleuterleidsters, was dit een van de punten die zéker onder de aandacht van de Minister gebracht diende te worden. Momenteel leidt men namelijk op tot werkeloze. Groot was onze verbazing toen de onderwijsdirekteur van de afdeling Aruba naar voren bracht dat hij op de hoogte was van dit probleem, maar dat van bepaalde zijde gesteld was dat men ook rekening diende te houden met de baan van de opleiders. De Minister vond echter dat het hoog tijd werd de opleidingen te gaan "screenen" en zegde toe hier werk van te maken.



Faustina Frank: zoeken naar een vorm van een Antilliaans onderwijsbeleid.

— Inspraak.
We hebben gevraagd hoe het staat met de inspraakorganen (akties 1975). Zij wist precies te vertellen waar e.e.a. was blijven steken en wij hopen dat na deze geheugenopfrisser er inderdaad schot in de zaak kom. Overigens is er een vergadering hangende met premier Rozendal over ditzelfde punt.
— Tot slot is er een afspraak gemaakt voor vaste vergaderdata en in de toekomst zal er om de twee maanden vergaderd worden.
Er is een gesprek aangevraagd met onze Gedeputeerde van Onderwijs, maar op dat verzoek is tot het ter perse gaan van deze editie, geen reaktie gekomen. Wij hopen echter dat dit gesprek plaats heeft gevonden tegen de tijd dat u dit leest.

Op ons programma staat ook het uitnodigen van de diverse sekties om te horen wat de problemen en de wensen zijn binnen een bepaald type onderwijs.
Intussen is er een — overigens zeer goed bezochte — vergadering met de kleuterleidsters geweest.
N.a.v. die vergadering is, zoals al eerder vermeld, e.e.a. bij de Minister ter sprake gebracht, alsook bij de SKOA waarbij de meeste kleuterleidsters in dienst zijn en hebben we een gesprek gehad met de inspektrice voor het kleuteronderwijs.
De bedoeling is om bij alle sekties deze procedure te volgen.
Urgente zaken die naar voren komen zullen bij schoolbesturen en departement besproken worden.
N.a.v. het geheel zal naderhand een beleidsplan opgesteld worden die aan alle betrokken instanties zal worden aangeboden.
Wij rekenen op de medewerking van onze leden in deze en ook op de bereidheid om indien nodig, druk uit te oefenen om bepaalde zaken gerealiseerd te krijgen.

Samenwerking overige bonden. We blijven het proberen, maar zien er voorlopig weinig heil in. O.i. blijft het een moeilijke zaak, omdat de meeste bonden niet naar behoren funktioneren.
Het laat zich b.v. aanzien dat de hele uitzoekerij m.b.t. de pensioenkwestie weer neerkomt op de onderwijsbonden, ondanks de schijn, gecreerd omdat juist de overige bonden voor overheidspersoneel hierover naar buiten toe treden.

Wij wensen al onze leden en overige lezers van Skol i Komunidat een bijzonder prettige vakantie, prettige feestdagen en bovenal een goed begin van het nieuwe jaar.





DOEL: begeleiding geven een kinderen maar ook aen volwassenen dia aan kreatieva expressie doen.

Het Belgisch-Antilliaans Kultureel Akkoord en het ministeriële dilettantisme

Enige maanden geleden werd tussen de Nederlandse Antillen en België een Kultureel Akkoord gesloten. Voor België was een degelijke en konkrete invulling van het akkoord zó belangrijk, dat hij in april-mei zijn 'projektdeskundige', de heer A. Bal, naar de Antillen stuurde om te kijken, welke kulturele projekten op korte termijn realiseerbaar waren.

In een rapport aan zijn minister, dat eveneens werd toegezonden aan de bevoegde instanties op de Antillen, komt de heer Bal met konkrete en gedetailleerde plannen voor een viertal projekten. Het grootste projekt was het eerste projekt, *'Basisvorming van culturele werkers en onderwijsmensen in verband met creatieve expressie'.* Hiervoor werd namens het eilandgebied Aruba o.a. de heer Nigel Matthew in de regattavakantie benaderd. Ook de andere eilandgebieden hadden hun kandidaten naar voren geschoven.

We konsentreren ons in het nu volgende op dit eerste projekt, hoewel er natuurlijk van de andere projekten het een en ander te vertellen valt.

Dat de heer Matthew benaderd is voor het projekt, is voor ons een voor de hand liggende zaak omdat *kulturele werker* en *onderwijsman* hier verenigd zijn in één en dezelfde persoon.

Men wil met dit projekt de genoemde twee kategorieën een basisvorming geven om later te fungeren als begeleiders van kinderen en jongeren, maar ook volwassenen die aan kreatieve expressie doen. Deze basisvorming bestaat uit vijf fasen, die afwisselend in Vlaanderen en op de Antillen zullen plaatsvinden.

FASE 1: Vorming van het gemengde begeleidingsteam.

Wie zijn nu de Antilliaanse deelnemers? Na veel wikken en wegen kwam ons basisteam er als volgt uit te zien:

1 landsambtenaar, 3 vertegenwoordigers van Curacao, 2 van Bonaire, 2 van Aruba en 3 van de Bovenwinden.

Dit team zou in november 1978 een 14 dagen à 3 weken durende kursus in Vlaanderen krijgen. Aan het eind van deze kursus zou men komen tot het *opstellen van een basisprogramma* voor de follow-up (2e fase) op de Nederlandse Antillen.

FASE 2: Een 5 weken durende kursus voor vrijwilligers uit de sektoren buurthuiswerk, kulturele centra- en diensten, en het onderwijs. Deze kursus moet gegeven worden door de in België opgeleide krachten. Gepland jan./feb. 1979.

FASE 3: Het verwerken van de kursuservaringen in de eigen situatie o.l.v. het begeleidingsteam. Duur: 6 maanden: april-oktober 1979.

FASE 4: Evaluatie van voorgaande fasen en bijsturing door het begeleidingsteam in Vlaanderen. Periode: oktober of november 1979.

FASE 5: Slotkursus van het Projekt voor het begeleidingsteam op de Nederlandse Antillen in januari 1980 of december 1979. Hierna uiteraard weer evaluatie.

Bij menigeen zal de vraag opduiken: Waarom komt juist een land als België met een dergelijk initiatief? Waarom geen Nederland?

De heer Bal is met zijn projekten gekomen omdat hij bepaalde parallellen ziet tussen Vlaanderen en de Nederlandse Antillen. Misschien wel de belangrijkste overwegingen zijn:

— Het zoeken door beide landen naar een eigen identiteit (o.a. taalproblematiek).
— Het parallelle verleden als eeuwenlang bezet gebied.
— Het zoeken naar een niet-folkloristische manier van het uiten der eigen identiteit.
— Het vele werk wat in beide landen op dit terrein reeds is gedaan; hier echter op ondeskundige wijze.

Het schijnt inmiddels een Antilliaanse traditie te zijn geworden dat er een vreselijk geharrewar ontstaat als het gaat om het afvaardigen van mensen voor buitenlandse projekten, kongressen en andere evenementen. Het schijnt ook traditie te worden dat men de kapaciteiten van een persoon voor het uitvoeren van één of andere opdracht niet altijd op de juiste waarde weet te schatten.
Bal diende zijn rapport in in mei 1978, waarna het terecht kwam bij de bevoegde instanties, te weten: het Bureau Cultuur en Opvoeding van de centrale regering, de bureaus voor Cultuur en Opvoeding van de vier eilandgebieden.
Daar werd het konsept-plan bestudeerd en werden namen genoemd als leden voor het team dat in november naar België zou vertrekken. Voor het Land zou, als koördinator zitting nemen de heer Hermelijn, namens het eilandgebied Curacao de heren Pacheco Domacassé, M. Jansen (konsulent expressievakken departement van onderwijs) en Basilio, voor Aruba, Ernesto Rozenstand (inspekteur) en Ito Tromp, voor Bonaire de heer Frans Booi en voor de Bovenwinden de heer Sprot (anderen zouden nog benaderd worden).
In oktober was de heer Bal weer op de Antillen om naar de Bovenwinden te reizen en verder de stand van zaken te bespreken. Er moesten toen nog drie leden worden gezocht (2 op de Bovenwinden en 1 op Bonaire), terwijl de heer Ito Tromp zijn onzekerheid uitsprak over zijn eigen lidmaatschap. Hij vond de heer Nigel Matthew een betere kandidaat in verband met diens positie in het onderwijs én zijn grote belangstelling voor alles wat verband houdt met kinderen en kreatieve expressie. Zo werd Matthew in de regattavakantie (15-24 okt.) benaderd om als lid van het team naar Belgie te reizen.
Ondanks het feit dat het kort dag was en hij tot over zijn oren in ander werk zat dat af móést, was hij laaiend enthousiast over de geboden kans.
"Iets dergelijks is ontzettend hard nodig!"
Hij ging naar een bespreking waar hij o.a. ontmoette de heer Bal, Rozenstand en Hermelijn. Op deze bespreking werden konkrete afspraken gemaakt, taken verdeeld en het hele programma stap voor stap doorgenomen.
Hier kwam o.a. naar voren de enorm positieve houding van de heer Bal en zijn medewerkers: Het gaat niet om snoepreisjes en toeristische informatie, maar om nuttige kennis en daadwerkelijke samenwerking (in tegenstelling tot 'hulp', zij willen ook van ons leren).
Nigel's vertrek kwam om diverse redenen erg slecht uit. Hij kon op school (koördinator van de dependance Colegio Arubano San Nicolas en tekenleraar aldaar) moeilijk gemist worden. Maar waar een wil is is een weg en met vereende inspanning van allen werd dubbel werk verzet om rapporten maar op tijd af te krijgen en de lopende Havo-projekten op school toch vlekkeloos te laten verlopen.
Officieel moest Nigel toestemming hebben van zijn werkgever, de SMOA om die 2 à 3 weken afwezig te kunnen zijn; een verzoek hierom ging op woensdag 8 november bij het Bureau Cultuur en Opvoeding (Aruba) de deur uit. Al die tijd was Nigel onzeker of hij wel echt weg kon. Twee grote opdrachten die hij nog had liggen werden respektievelijk uitgesteld en geweigerd. Ondanks alle onzekerheid plande hij zijn vertrek met het team op vrijdag 17 november.

Door een toevallig telefoontje op donderdag 9 november van de heer Rozenstand met bevoegde instanties op Curacao, komen de twee van Aruba te weten dat de ministerraad op woensdag 8 november vergaderd had over het projekt, besloot dat het financieel een te grote last is om te dragen, en dat hierom het team verkleind moest worden. Van Curacao vallen 2, van Aruba valt er 1 persoon uit (Bonaire en de Bovenwinden zullen nu ook nog elk slechts 1 persoon sturen). Bovendien had Pacheco Domacassé zich om privé redenen al eerder teruggetrokken en in zijn plaats kwam de heer Angel Salsbach. De mensen die op Curacao en Aruba moeten blijven zijn M. Jansen, Basilio en Nigel Matthew!
De eerste reakties van Nigel waren: "enorme teleurstelling", een gevoel van "het is toch zo, ze maken een snoepreisje", "voor mij hoeft het voorlopig niet meer"... en "na al die moeite van wekenlang dubbel werk doen, moet ik dat één week voor mijn vertrek toevallig horen!"
Nigel verwacht bovendien dat met deze besnoeiing van vitale leden uit het team, het hele projekt op de helling komt. De heer Jansen die een centrale figuur is voor het expressie-onderwijs, is als koördinator onmisbaar; en hijzelf kon op Aruba een vergelijkbare rol spelen.
Nigel betwijfelt of fase 2 nog door kan gaan. Zal het met zo'n start mogelijk zijn om zelfs maar vrijwilligers te rekruteren? Als de sleutelfiguren in de opleiding ontbreken, wordt deze onmogelijk.
De redaktie betreurt het, dat een dergelijk lovenswaardig initiatief toch weer moet verzanden in dilettantisme en zinloos geld besteden.

Naschrift

Voordat dit artikel ter perse ging konden we nog tijdig van Nigel Matthew vernemen dat het licht weer op groen staat. De ministerraad is (hoe?) tot het inzicht gekomen dat de heren Jansen en Matthew inderdaad onmisbaar zijn voor het projekt. Ze mogen nu toch mee.
Mogelijk lukt het inderdaad om in dat vliegtuig te komen, voor het licht misschien weer op rood springt!

Aan de Besturen der Gesubsidieerde Bijzondere scholen
ALHIER

Onderwerp:

Benoeming kleuterleidsters bij het bijzonder onderwijs in vaste dienst

Oranjestad, 30 nov. 1977

Hierbij berichten wij u dat wij, vooruitlopende op de totstandkoming van de kleuteronderwijslandsverordening en na daartoe met de Directeur van het Algemeen Pensioenfonds van de Nederlandse Antillen overleg gepleegd te hebben, hebben goedgevonden dat bevoegde kleuterleidsters in dienst van de besturen der gesubsidieerde bijzondere scholen in het vervolg door deze schoolbesturen in vaste pensioengerechtigde dienst kunnen worden benoemd, en dat de verschuldigde aanvullingsbijdragen aan het Algemeen Pensioenfonds voornoemd ten behoeve van betrokkenen door het eilandgebied zullen worden gesubsidieerd.

Bovenbedoelde kleuterleidsters moeten ook ten aanzien van de leeftijdsgrens van 35 jaar en de medische keuring aan de desbetreffende bepalingen van de Pensioenverordening Burgerlijke Landsdienaren 1938 voldoen.

Wij verzoeke u de thans in uw dienst zijnde kleuterleidsters van het voorenstaande in kennis te willen stellen.

Het Bestuurscollege van het eilandgebied Aruba,

De Secretaris,

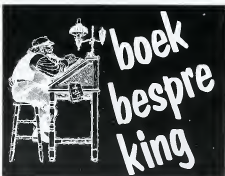
De Gezaghebber, wnd.

V. S. Naipaul: In a free state

Dit boek bestaat uit drie novelles, voorafgegaan door een korte schets en eveneens besloten door een kort reisverhaal.
De drie novellen, One out of many, Tell me who to kill en In a free state, bouwen op naar een klimax. Het thema is steeds vervreemding; in elk van de verhalen zijn alle figuren, elk op hun manier en in elk verhaal meer, vervreemd, geïsoleerd, ontheemd. Zij hebben hun identiteit verloren en nemen alleen nog maar poses aan.
Het eerste verhaal, One out of many, is het verhaal van een Indiër uit Bombay, die naar Amerika komt als persoonlijke bediende en kok van een hooggeplaatst regeringsfunktionaris (een landgenoot), kompleet met al zijn volkse gewoontes. In Amerika leidt hij in eerste instantie een volkomen geïsoleerd bestaan, met als enig menselijk kontakt zijn werkgever, omringd door een beangstigend vreemd land waar hij maar weinig van begrijpt.
Hij woont in een kast in de kamer van zijn werkgever, waar hij — aangezien hem dit sterk aan zijn geliefd Bombay doet denken — zeer gelukkig is. In Bombay — en ook de eerste maanden in de V.S. — heeft en is hij niets. Maar dan sijpelt langzaam de invloed der omgeving binnen: zijn gelukkig isolement wordt doorbroken. Hij ontdekt zichzelf; hij ontdekt materieel bezit; hij ontdekt zijn omgeving. Een affaire met een zwarte werkster doet hem in paniek zijn werkgever ontvluchten en inruilen voor een ander.
Zijn integratie in Amerika gaat door zijn nieuwe baan als kok sneller; maar nog sneller gaan integratie en desintegratie ten gevolge van zijn — min of meer dwangmatig aangegaan — huwelijk met de bewuste zwarte werkster, die hem zo via het Amerikaans staatsburgerschap behoedt voor de gevaren van een opeens illegaal geworden verblijf in het beloofde land.
Hiermee is zijn vervreemding en persoonlike mislukking kompleet.

Tell me who to kill is ook een verhaal van een ontheemde, een Westindiër in dit geval, die naar Londen komt om voor een geliefde jongere broer te zorgen en verstrikt raakt in de netten van het Londense leven. Dayo, de broer van de ik-figuur, is het studiehoofd van de familie en geen opoffering is zijn oudere broer te groot, als Dayo maar kan studeren. Hij betaalt — met zoveel moeite en van een klein salaris — diens reis naar Engeland, en reist hem, bij 't uitblijven van goede berichten en 't horen van slechte geruchten, achterna. In Londen wordt hij fabrieksarbeider en onderhoudt hen beiden — en legt zelfs nog wat opzij.
Dan krijgt, na verloop van tijd, de ondernemingslust en spaarzin hem te pakken, en hij werkt en hij werkt, spaart en spaart, terwijl de jongere broer niets uitvoert, doelloos en verloren rondhangt.
De oudste broer opent van zijn gespaarde geld een restaurant, dat faliekant mislukt, en al zijn geld opslokt; door ruzie met zijn broer verliest hij ook dat kontakt; hij is eenzaam en alleen, gestrand in Engeland. Zijn broer trouwt uiteindelijk een blank meisje, in een christelijke kerk (zelf zijn ze Hindoestanen); en zijn enige vriend is nu nog een (blanke) Engelsman die zo'n Indiër wel interessant vindt.

In In a free state tenslotte is de vervreemding en het isolement van de hoofdpersoon kompleet. Als blanken, wonend in een apart gebied (de compound) in een onafhankelijke Afrikaanse staat — die nog niet zo lang geleden het koloniale juk heeft afgeschud — zijn zij alleen al door hun huidskleur voortdurend en vanzelfsprekend geïsoleerd van de Afrikaanse bevolking.



Het land is in rep en roer — maar 't gaat alles aan Bobby en Linda voorbij. Op hun twee dagen durende autorit door het door stammenoorlog verscheurde land zijn zij konstant bezig met persoonlijke problemen — hun eigen reakties op elkaar, op het rassenprobleem, op de Afrikanen, op aktuele politieke kwesties. Ze voeren heftige debatten, zowel met elkaar als met zichzelf, over oppervlakkige, kleine kontakten en gebeurtenissen — maar belangrijke zaken gaan ze stelselmatig uit de weg. Vandaar dat hun progressieve pose steeds opnieuw als niets anders dan een pose ontmaskerd kan worden — iedere werkelijke irritatie of angst haalt hem neer. Want hun 'vrije toestand' is niet blijvend — het isolement niet absoluut.
Steeds opnieuw worden ze bij het gebeuren, hoe zijdeling ook, betrokken — en dat gaat even racisties als in de koloniale tijd. Alleen zijn nu — bij tijd en wijle — de rollen omgedraaid.
Het karakteristieke van het hele boek is de formele manier waarop kontakten worden 'afgehandeld'. Naipaul beschrijft, hij blijft aan de buitenkant; toch kan hij op die manier een persoon neerzetten die je behoorlijk duidelijk wordt.
Duidelijk wordt vooral de manier waarop de personen zelfs zichzelf spelen; het is zoals Simone de Beauvoir in De tweede sekse beschrijft; ze zijn nooit zomaar zichzelf, maar altijd voor een publiek. Dit wordt juist in In a free state heel duidelijk: de personen kiezen hun stemming, hun gelaatsuitdrukking, hun meningen, met 't oog op hun publiek: 'Bobby decided to be grim'.
Zoals met alle Caribiese literatuur geldt ook hier, dat je het boek niet zomaar eventjes kunt lezen en dan weer wegleggen — wat een goede eigenschap is bij een boek, omdat de meeste mensen zo wél hun leesvoer konsumeren.
Maar geen van de Westindiese schrijvers van enig nivo laat zich zomaar konsumeren. Als een spiegel voor de Westindiese gemeenschap en de Caribiese individuen kunnen ze je meedogenloos scherp eigen problemen en tekortkomingen voorhouden. Ze signaleren de problemen van de eeuwenlange vreemde overheersing, de importmaatschappij, en de huidige neokoloniale situatie, haarscherp. Geen wonder eigenlijk, dat ze hier zo weinig gelezen worden — wel een schandaal. Naipaul, die in z'n eigen land vrijwel niet gelezen wordt, heeft in Engeland bijna alle literaire prijzen van de laatste jaren weggesleept. Maar met de enorme waslijst van problemen steken we liever onze kop in 't zand dan de hand in eigen boezem (misschien gaan ze dan wel weg?).
Hopelijk komt daar snel verandering in, en wordt Naipaul in de toekomst ook hier meer gelezen. De Penguinuitgave is best betaalbaar (fls. 4,80).

Den sirko di BONCHI APARTE

E payasito di Bonchi Aparte
ku su boka di kornetĭn:
bin zoya, bin zoya riba mi rabu
pasobra Status Aparte ta nos fin

E ta supla keinta kara
pa penetrá su kornetĭn:
ai, ai, tintina re-tintina
Bonchi Aparte nos tur ke tin.

E ta preta sofoká pulmón
pa "muri pa su pueblo" porque sĭ,
lubidando su lomba di karbachi
mesklá ku purunch' i Wilhelmin.

Bonchi Aparte, Bonchi Aparte
ta pakiko bo no ke bin?
e kornetĭn ta tembla di remate
i e públiko ta grita sakudi.

E payasito ta hincha kayente
dilanti un públiko hodón-hodĭn
un tefi ta yora how-how-how
e kornetĭn a kibra re-tintin.

HENRY HABIBE



Rechtshogeschool

Het artikel over de moeilijkheden rond de Arubaanse studenten aan de rechtshogeschool, die collega's "moeten" volgen op Curacao, heeft bij mij nogal wat verbazing gewekt. Ik ken toevallig enkele collega's, die aan de rechtshogeschool studeren. Eén van deze collega's blijkt tevens de schrijver van het artikel te zijn en dat maakt het voor mij nog aantrekkelijker om te reageren.
Er wordt in het artikel gezegd, dat de studie "moeilijk en zwaar" is. Het laatste is zeker waar. De mij bekende collega's zijn sinds hun studie aan de rechtshogeschool onvoorstelbaar in gezondheid verzwakt. Het aantal dagen verzuim bij hen is enorm hoog vergeleken met de gezonde collega's. Opmerkelijk is, dat zo'n ziekteperiode wel eens wil samenvallen met een tentamen. Nog opmerkelijker is, dat de punten voor zo'n tentamen vrij goed uitkomen ook. Na zo'n ziekteperiode zou je toch juist iets anders verwachten, nietwaar?
Het is duidelijk, dat tengevolge van het vele verzuim als gevolg van hun zwakke gezondheid er nogal wal leerlingenlessen uitvallen. Dat staat dan weer in schril contrast met een gloedvolle zin in het artikel ". . . ku ta deber di duna tur esnan ku ta kualifiká pa sigi, tur oportunidad pa sigi ku e estudio aki"! Met andere woorden, de schrijver eist (sigur sigur e ta un must!)' dat het land ervoor zorgt, dat hij en anderen verder kunnen studeren, terwijl hij dat recht (leerlingen eisen niet) bij zijn eigen leerlingen verwaarloost (oogkleppen of nationbuilding?).
Om te laten geloven, hoe financieel moeilijk het wel niet is, volgt er nog een kleine specificatie. Maar dat kan nog kleiner. Als jullie op Curacao aankomen, stappen jullie met 4 of 5 man in één taxi. Van de f. 80,—, die jullie nu krijgen van het land (= volk), houd je dan nog geld over ook. Zodat het voorstel van het Departement van Onderwijs om de presentiegelden te verlagen, nog niet eens zo gek is en zelfs verantwoord!
Nee, van een aankomend meester in de rechten had ik wat meer commensense en geen oogkleppen verwacht (alhoewel het woord "oogpanelen" hier beter op zijn plaats is). "Ta di spera ku sentido komun lo prevalesé riba kabesura "derechos-ista"!

Met dank voor plaatsing,

RONALD LEMMINGA

Naschrift

De reactie van de heer Lemminga lijkt op een prop in de keel die hem allang het ademhalen heeft bemoeilijkt en die hij nu eindelijk eens kwijt kan. De essentie van de zaak heeft hij niet begrepen of willen begrijpen. Misschien is het voor hem ook helemaal niet belangrijk geweest, als hij maar een kapstok kon vinden.
De insinuaties van de kant van de heer Lemminga zijn op zijn zachtst "geroddel" te noemen. En dit zonder voldoende geïnformeerd te (willen) zijn.
Met zoveel woorden schrijft hij dat ondergetekende onnoemelijk veel verzuimt vanwege zijn studie aan de Rechtshogeschool. En niet alleen verzuimt, maar dat hij zich ziek meldt terwijl hij deze "vrije tijd" gebruikt om te studeren. De heer Lemminga schijnt naast onderwijzer te zijn over vele andere talenten te beschikken o.a. arts en helderziende. Het is voor sommige mensen moeilijk te slikken dat collega's hen voorbij streven.
Misschien wist de heer Lemminga het niet, maar we krijgen vrij op iedere dag dat er een tentamen of examen is, omdat het vaak voorkomt dat deze tentamens 's morgens worden gepland. Tot nu toe heb ik geen enkele klacht van de kant van het stichtingsbestuur hieromtrent gehoord, maar dit schijnt de heer Lemminga dwars te zitten, blijkbaar interpreteert hij deze dagen als opzettelijk verzuim. Is er hier misschien sprake van jaloezie?
Dat men daarnaast wel eens ziek wordt en niet op school verschijnt, is blijkbaar de laatste tijd ook een doodzonde geworden, tenminste in de ogen van de heer Lemminga. Misschien beschikt de heer Lemminga over een ijzersterke constitutie; maar van niets doen is tot nu toe ook niemand ziek geworden, niet waar?
In zijn reactie probeert de heer Lemminga de lezer wijs te maken dat de leerlingen enorm veel lessen verliezen en dat de leraar in kwestie dit ongeveer aan zijn laars lapt. Zeker geen elegante insinuatie, terwijl hij drommels goed weet dat dit niet zo is.
Voor wat betreft de vergoeding en het zeer vindingrijke voorstel van de heer Lemminga: de tien gulden voor de taxi moet vaak door één student alleen betaald worden, omdat het nu eenmaal zo is dat vanwege hun werk niet alle studenten op dezelfde tijd naar Curacao kunnen vliegen.
Iets anders: we hebben nog nooit f. 80,— ontvangen. Voor iedere dag dat we naar Curacao vliegen om colleges te lopen krijgen we f. 20,—, deze beslissing is begin november in de ministerraad gevallen, met terugwerkende kracht t/m september.
Het komt dus voor twee dagen op f. 40,— neer. Is dit misschien verantwoord? Voor de heer Lemminga blijkbaar wel.
Het ging er bij de heer Lemminga alleen maar om het verzuim van een collega te bekritiseren, zonder hierover voldoende geïnformeerd te zijn. Of moeten we hier spreken van kwade wil?

J. J. COUTINHO

Skol i Komunidat QUO VADIS?

Trabao di Prensa mester wordu drecha!

Beste redactie,

De uitgave van het oktobernummer heeft bij mij zeer grote vraagtekens ten aanzien van uw werkopvattingen opgeroepen. Dat betreft vooral het artikel over de "Lerarenopleiding".
Als redactie hebt u een probleem binnen het onderwijs gesignaleerd en wilde u natuurlijk zo objectief mogelijk een weergave geven van de moeilijkheden ten aanzien van de Lerarenopleiding. Uw keuze en het verslaan van dit probleem vind ik zeer selectief. Waarom niet over een belangrijkere zaak als de benoeming van een onderwijsdirekteur? Waarom de afgelopen jaren nooit een redactioneel commentaar over allerlei gebeurtenissen op de Arubaanse Pedagogische Akademie.
Om uw geheugen aangaande dit laatste punt op te frissen vermeld ik enige onderwerpen waarover u in de toekomst genoeg zou kunnen schrijven:

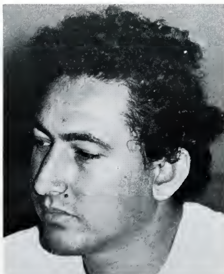
a. de onbevoegde docenten op de APA, terwijl er op het eiland genoeg deskundige vervangers zijn (zie hiervoor de briefwisseling Van Drie-Driessen over de rooster voor het schooljaar 1977/78);
b. het slecht beleid op de APA door de onbekwaamheid van de directeur. Gaat u eens wat vergaderingen bijwonen;
c. de zeer slechte leefsfeer op dit instituut, waar collega's elkaar soms zeer vernederend behandelen;
d. het knoeien met het niveau om maar zoveel mogelijk studenten over te laten gaan en te laten slagen;
e. het niet beheersen van de Nederlandse taal door vele studenten, terwijl de cijfers voor dit vak zeer hoog liggen;
f. de sabotage ten aanzien van het vak godsdienst op de APA.

Deze punten zou ik nog met vele andere kunnen aanvullen. Hierover heeft de redactie van Skol i Komunidat nooit geschreven. Waarom eigenlijk niet? Hebt u eigenlijk zo

niet een beetje meegewerkt aan de "ondergang" van het Antilliaanse onderwijs?
Het wordt eens tijd dat de redactie de lerarenopleiding met rust laat en alle aandacht richt op de APA die al jaren op sterk water staat.
In de afgelopen jaren heeft u al het positieve op de lerarenopleiding genegeerd. Hoeveel vergaderingen zijn er niet geweest met de Simar, de directeuren van de mavo's, de docenten onderling en met allerlei andere instanties? Ondanks allerlei handicaps is er voor Arubaanse begrippen erg veel werk verzet. Nooit één woord daarover. Vindt u dat niet een beetje vreemd? Was al dat werk dan zo slecht?
Tenslotte wil ik ingaan op de inhoud van uw artikel. De aanpak is eenzijdig en geeft de lezer de indruk dat u partij hebt gekozen in dit conflict. Enige tekortkomingen wil ik u wel noemen:

1. De argumenten van Tjon en Alberga hadden in het artikel niet mogen ontbreken. Al jaren is er een koude-oorlogssfeer op de APA tussen de verschillende docenten. Zij praten vaak niet eens met elkaar. De door pater Driessen geventileerde meningen zijn derhalve van geen enkele waarde. Hij is er al jaren op uit om de heren Alberga en Tjon dwars te zitten. Hij zag de uitverkiezing van zijn first runner-up tot directeur met lede ogen (en waarschijnlijk óók tandenknarsend) aankomen en manipuleerde het zo dat er voor deze maar één uitweg overbleef (roadrunner). De hele zaak pleit niet voor pater Driessen en is onverenigbaar met zijn kerkelijke opdracht.

Het gaat dus om het recht van de opponenten (Simarleden!). Door deze heren niet te interviewen, hebt u het probleem subjectief weergegeven. U hebt de waarheid bewust geweld aangedaan.
2. Ongetwijfeld hebt u geweten dat de heer Abath aan een volledige baan geholpen moest worden. Waarom zou een mavodirecteur met een volledige betrekking geen plaats moeten maken voor een leraar met maar zeventien lesuren? Bovendien heeft de heer Abath een zeer goede Mo-opleiding achter de rug; hij heeft zijn opleiding gehad van allerlei specialisten op zijn vakgebied en beheerst ongetwijfeld de modernste technieken. Qua opleiding heeft hij dus ook alles vóór op sommige anderen die een zeer beperkte handenarbeidvorming hebben. De aangetrokken "handenarbeidman" van Curacao — wat een betiteling uwerzijds! — is toevallig de opleider van de heren Van der Putten en Meenhorst.
3. Waarom bent u niet zelf nagegaan welke "onderwijskundige en ethische bezwaren" (klinkt erg mooi!) de heer Meenhorst dan wel had?
4. Waarom de heer J. Booi, bestuurslid Antilliaanse Academie én SMOA, niet geïnterviewd over de ontwikkelingen? En over zijn eigen rol daarin?
5. Hebt u zich weleens afgevraagd waarom andere personen op het eiland geen betrekking als pedagogiekdocent aan de APA ambiëren?
6. Dat de heer drs. E. O. Alberga inmiddels in landsdienst moest, had bij een redactie die in het verleden zoveel goed werk verricht heeft, vraagtekens moeten oproepen.
7. In uw verhaal waarin zo vrijelijk naam en toenaam worden genoemd ontbreekt de naam van de vragensteller op de bewuste docentenvergadering. Had deze persoon er misschien (eigen) belang bij om de zaak op de spits te drijven?
8. U geeft zowel de studenten als de docenten van de ALO een stoot onder de gordel. De zwijgende, apatische massa! Waarom niet een aantal studenten en docenten om hun mening gevraagd?
9. Hoe kan pater Driessen denken dat de heer Van der Putten *"de* waarheid" t.a.v. drs. Alberga in pacht heeft en dat laatstgenoemde wraakgevoelens zou koesteren? Als kerkelijk filosoof springt de pater nogal gemakkelijk om met woorden en gevoelens van anderen. Overigens wordt het eens tijd dat dr. Driessen van vele van zijn opponenten *zijn* waarheid eens hoort.
10. Met enkele van uw conclusies ben ik het wel eens, w.b. de negatieve uitwerking op het onderwijs, het falen van het bestuur van de ALO en het accountantsrapport. Met dit laatste suggereert u wel iets zeer negatiefs. Een doorlichting van de APA (o.a. inzake de urenverdeling) zou overigens zinvol en leerzaam zijn.



Donk: het wordt eens tijd dat Skol i Komunidat de lerarenopleiding met rust laat.

Driessen: onverenigbaar met zijn kerkelijke opdracht.



Ofschoon mijn kritiek terecht hard moest zijn t.a.v. de APA en de heer Driessen hoop ik dat alle partijen en groepjes op de APA en de ALO om de tafel zullen gaan zitten, desnoods onder dwang van de stichtingsbesturen. Er moet eindelijk eens een einde komen aan al die persoonlijke vetes en de (raciale) blokvorming op deze instituten. Een voortzetting van deze onchristelijke strijd is erg nadelig voor het Arubaanse onderwijs. Met dit ingezonden artikeltje hoop ik een felle, maar zuiverende discussie op gang te brengen over de APA en de ALO. Tevens wil ik Skol i Komunidat, in mijn ogen tot oktober 1978 het beste opinieblad van de Nederlandse Antillen, het advies geven voortaan weer te streven naar zoveel mogelijk objectiviteit en progressiviteit. Uw blad hoeft dan geen "zorgenkindje" te worden.
De groeten van een verre, nabije vriend.

R. R. DONK,
Wijchen, Nederland

P.S. Ik hoop dat pater Driessen niet wordt overvallen door dit artikel.

Naschrift

"Het wordt tijd dat de redaktie de lerarenopleiding met rust laat", zegt Donk. Is dat niet wat overdreven? De laatste keer dat de redaktie iets over de lerarenopleiding schreef was in september 1976.
Inderdaad zijn wij van mening dat er in het verleden al genoeg over de lerarenopleiding is gezegd en geschreven; de reden dat wij in het oktobernummer toch weer eens over dit onderwerp begonnen, is dat het hier om een nieuwe ontwikkeling ging: de benoeming van een nieuwe direkteur.
Naar onze mening werd er hierbij zo ontstellend geknoeid en schade toegebracht aan het Arubaanse onderwijs, dat wij het gewoon onze plicht achtten deze gang van zaken aan de kaak te stellen.
Wij zijn nog steeds van mening dat Aruba recht heeft op een goede, gedegen lerarenopleiding en dat hier niet mee gesold mag worden zoals thans bij deze direkteursbenoeming weer het geval was.
Dat wij partij gekozen zouden hebben in dit konflikt is slechts waar voor zover wij het vooral het bestuur van de Lerarenopleiding kwalijk hebben genomen dat zij het gerommel maar hebben laten voortduren. Voor het overige hebben wij de meningen weergegeven van diverse betrokkenen. Om dit naar ieders tevredenheid te doen leek welhaast een onmogelijke taak, aangezien het hier mensen betrof die, zoals Donk zelf zegt, elkaar al jaren in de haren zitten.
Echter wij dachten: Skol i Komunidat staat open voor iedereen, wie bepaalde zaken wil recht zetten krijgt volop gelegenheid. Zo hebben wij ook de heren Alberga en Tjon gezegd dat, als zij een reaktie zouden insturen, wij die zouden plaatsen zonder één letter weg te laten.
"Waarom de afgelopen jaren nooit een redaktioneel kommentaar over allerlei gebeurtenissen op de Arubaanse Pedagogische Academie?" Donk slaat hier de plank mis, we hebben de afgelopen jaren diverse malen over de APA geschreven.
"In de afgelopen jaren heeft u al het positieve op de lerarenopleiding genegeerd".

(vervolg op pag. 11)



Arrest Hoge Raad

Onlangs kregen wij de beschikking over het arrest van de Hoge Raad in de zaak van Betico Croes betreffende het pistool dat in zijn auto gevonden werd. Wij nemen een klein gedeelte uit de inleiding over, alsmede de konklusie in zijn geheel.

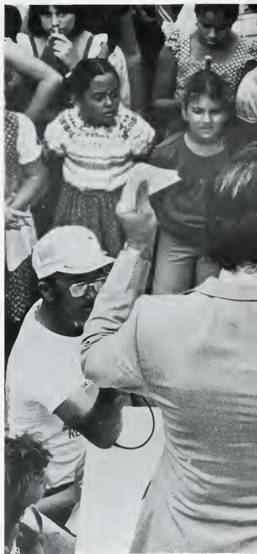
No. 452

HOGE RAAD (Strafkamer) NEDERLAND
10 januari 1978, nummer 69229.
(Mrs. Moons, Fikkert, Bronkhorst, Royer, Wijnholt), rechters.
D.D. 78.109.

Gehoord de Adv.-Gen. Remmelink, enz.;
O. dat bij het bestreden vonnis ten laste van de req. is bewezen verklaard:
I. "dat hij op 4 maart 1976 op het eiland Aruba, zonder uit enigerlei hoofde daartoe bevoegd of gerechtigd te zijn voorhanden heeft gehad een vuurwapen benevens een hoeveelheid munitie, een en ander als bedoeld bij art. 3, sub 1, Vuurwapenverordening 1930, t.w. een pistool met patronenhouder, kaliber 7.65 mm (.32) van het merk "Star" serienummer S.I. 959816, alsmede een aantal scherpe patronen;
II. dat hij op 4 maart 1976 op het eiland Aruba zonder uit enigerlei hoofde daartoe bevoegd of gerechtigd te zijn een vuurwapen als bedoeld bij art. 6, eerste lid, Vuurwapenverordening 1930, t.w. een pistool met patronenhouder, kaliber 7.65 mm (.32) van het merk "Star", serienummer S.I. 959816 heeft afgeleverd aan Everaldo Benedicto C.";
O. dat deze bewezenverklaring steunt op de volgende bewijsmiddelen:
1. de verklaring van req. ter terechtzitting, voor zover zakelijk weergegeven luidende:
"Ik word Betico genoemd. Op 4 maart 1976 heb ik mijn auto voor een wasbeurt naar het Huis van Bewaring op Aruba laten brengen. Toen ik omstreeks 15 uur op die dag mijn auto in het Huis van Bewaring kwam ophalen, werd ik aangesproken door het Hoofd van het Huis van Bewaring, de heer Hoek, die mij mededeelde dat in mijn auto een pistool met zes patronen was aangetroffen. De heer Hoek heeft mij dat pistool in holster en die patronen overhandigd en ik heb dat pistool en die patronen zonder meer van hem aangenomen en bij mij gestoken. Het pistool dat de heer Hoek mij overhandigde is soortgelijk aan het pistool dat ik ter terechtzitting aanwezig zie. Ik ben vervolgens onder medeneming van het pistool en de patronen in mijn auto weggegaan. Omstreeks 17 uur op die dag heb ik de patronen overhandigd aan Everaldo Benedicto C. in het bestuurskantoor op Aruba. Tevens heb ik aan die C. gevraagd het pistool, dat ik zolang in mijn auto had laten liggen, uit mijn auto te halen en met de patronen te bewaren tot ik klaar was op het bestuurskantoor. Later op die dag kwam die C. mij afhalen op het bestuurskantoor. Ik heb hem toen om het pistool en de patronen gevraagd en hij heeft ze mij overhandigd, waarna ik ze overhandigde aan de politie, die inmiddels op het bestuurskantoor was gekomen. Ik had geen vergunning of machtiging voor het voorhanden hebben van een vuurwapen of munitie".

Conclusie Adv.-Gen. Mr. Remmelink.

In deze zaak waarin het Antilliaanse Hof req. in appel heeft veroordeeld ter zake van 1. overtreding van een verbod, gesteld bij art. 3, lid 1, Vuurwapenverordening 1930 (req. zou zonder daartoe gerechtigd te zijn een pistool en een aantal patronen voorhanden hebben gehad; zij werden in zijn auto aangetroffen); 2. overtreding van een verbod, gesteld bij art. 6, lid 1, dier Verordening (hij zou dat pistool hebben afgeleverd aan zekere Everaldo Benedicto C.) tot zes dagen en een dag hechtenis voor het sub 1 genoemde feit; terwijl voor het tweede feit geen straf werd toegepast, tegen welk Hofvonnis hij zich van beroep in cassatie heeft voorzien, zijn namens hem een zevental grieven — A t/m G — ("gronden" genaamd) in cassatie voorgesteld.
In grief A onder 1 klaagt req. erover, dat, terwijl in art. 69 Sv. Ant. is voorgeschreven, dat instructie *zal* plaats hebben ter zake van o.m. overtredingen, waartegen hechtenis is bedreigd, gedurende de tijd hunner bediening (vermoedelijk, *R.*) begaan door o.m. leden van de Staten (req. was destijds lid van de Staten), de onderhavige zaak ter zitting is aangebracht zonder dat eigenlijk een door de wet bedoelde instructie heeft plaats gevonden, aangezien, vóórdat de zgn. instructie plaats vond, reeds bepaalde opsporingsdaden waren verricht, o.m. stukken van overtuiging in beslag waren genomen. Met het Hof, waartegenover een verweer van deze strekking ook is gevoerd, meen ik, dat voormelde bepaling niet meer eist dan dat instructie plaats vinde, en dat de m.i. trouwens min of meer onvermijdelijke gang van zaken, dat in een eerder stadium reeds bepaalde opsporingsdaden plaats vinden, daardoor niet wordt verboden en uitgesloten. Ik moet aannemen, dat de betekenis van deze bepaling dezelfde is als die van ons vroegere (tot 1886 gegolden hebbende) art.



BETIC
één week rust om
wat op adem

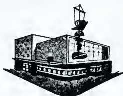
foto: Ri

n zaak Betico Croes



CROES:
stembanden weer
laten komen.

e Graaff



80 Sv. oud, waarin was bepaald, dat ter zake van wanbedrijven (waarvoor anders instructie niet noodzakelijk was) welke gepleegd zouden zijn door — grof gezegd — "lagere" leden van de staande en zittende magistratuur en griffiers niettemin instructie moest plaats vinden, omdat (aldus De Bosch Kemper I, p. 388) moest voorkomen worden, dat deze ambtenaren te lichtvaardig voor de rechter zouden worden gebracht. Vgl. ook nog in deze geest Boom-De Haseth Moller, beknopt overzicht van de Nederlandse-Antilliaanse Strafvordering, 1961, p. 70. Instructie impliceert nl. in dit geval, dat t.z.t. de rechter moet beslissen of de zaak al of niet naar de zitting wordt verwezen. Het vervolgingsmonopolie van het O.M. wordt aldus doorbroken. Welnu aan deze eis is i.c. voldaan.

Onder II klaagt req. in deze grief erover, dat req. binnen het kader van de instructie niet door de R.-C. is opgeroepen om bij bepaalde getuigenverhoren en de gehouden aanwezig te zijn, hetgeen in strijd zou zijn met de regels van een behoorlijke procesorde. Met het Hof meen ik, dat de Antilliaanse wetgeving een dergelijke oproeping niet onvoorwaardelijk eist (art. 54*a*) aan deze omstandigheid gevolgen voor de hoofdprocedure niet kunnen worden verbonden. Bovendien blijkt niet, dat req. dit verweer in eerste instantie heeft gevoerd, hetgeen mij, naar analogie van art. 126 Sv. Ant., het aangewezen moment lijkt. Zie over deze problematiek ook nog Blok-Besier I, p. 618. Hoewel req. niet rept over nietigheid van de dagvaarding als mogelijk gevolg, maar van niet-ontvankelijkheid van het O.M. meen ik, dat het gestelde ook hiervóór, wellicht zelfs a fortiori, geldt. Eveneens meen ik, dat de bewijsvoering — aan dit eventuele gevolg dacht het Hof — hierdoor niet wordt aangetast.

Onder III klaagt req. erover dat het Hof voor het bewijs zou hebben gebezigd verklaringen, in hoger beroep afgelegd door getuigen, betrekking hebbend op opsporingshandelingen welke bij het vooronderzoek volstrekt geheim zouden zijn gehouden. Het komt mij voor, dat de grief reeds deswege faalt, omdat niet blijkt, dat het Hof deze getuigenverklaringen voor het bewijs heeft gebezigd.

Grief B stelt, dat het Hof de dagvaarding had moeten nietig verklaren, nu de tenlastelegging zodanig is opgesteld, dat zij diverse mogelijkheden openlaat t.a.v. het vuurwapen, dat req. voorhanden zou hebben gehad. Gesproken wordt van een (nader aangegeven) pistool, althans een vuurwapen en/of onderdelen van vuurwapenen. Zo althans zou ik de niet geheel duidelijke grief willen verstaan. Het lijkt mij duidelijk, dat dit verwijt niet opgaat. De tenlastelegging lijkt mij volmaakt duidelijk, hoogstens wat overdadig, en het Hof heeft geredelijk een keuze kunnen maken uit de diverse alternatieven.

Grief C betwist, dat uit het aanwezig zijn van het wapen in req.'s auto zou kunnen worden afgeleid, dat req. dit voorhanden had. Mogelijk heeft req. hier voor ogen het arrest van uw Raad van 1 febr. 1972, D.D. 72.070, waarin wordt gesteld, dat uit het enkele feit, dat in een auto, bestuurd door zekere A. P. B., een revolver werd aangetroffen nog niet kan worden afgeleid, dat A. P. B. dat vuurwapen voorhanden had. I.c. gaat het echter om een auto, waarvan naar men mag aannemen, reg. eigenaar was (hij, req., spreekt in zijn voor het Hof afgelegde en voor het bewijs gebezigde verklaring van "mijn" auto, *R.*), dus om een duurzamer relatie. Bovendien wijs ik op enkele in het voor het bewijs gebezigde p.-v. van de R.-C. voorkomende passages — zie p.-v. 5 van het Hofvonnis, welke op een nadere relatie van req. tot het wapen (enz.) duiden. Zo verklaart de gevangenisopzichter Dirksz, dat de administrateur van het Huis van Bewaring, Hoek, hem heeft verteld, dat req. had gezegd, dat hij het pistool al zeven maanden miste. En Hoek zelf verklaart: "Toen ik hem vertelde van het pistool antwoordde hij (req.): "Ik weet niet eens, dat het in mijn auto is (vertaling uit het Papiamento, *R.*)". Hij gaf op geen enkele manier te kennen, dat het wapen niet van hem was (enz.). Hij zei bovendien: "Dat ben ik zeven maanden geleden kwijt geraakt". Mij dunkt, hieruit kon het Hof afleiden, dat req. een relatie tot het wapen had, zij het dat hij inmiddels, naar zijn zeggen, vergeten had, dat hij het in zijn auto had opgeborgen.

Grief D stelt, dat het Hof ten onrechte zou hebben bewezen geacht, dat req. niet bevoegd of gerechtigd was het vuurwapen voorhanden te hebben, waartoe wordt betoogd, dat req. heeft aangevoerd, dat hem — grof gezegd — jaarlijks automatisch een vuurwapenvergunning zou worden verstrekt enz. Het komt mij voor, dat deze grief faalt, omdat een dergelijke omstandigheid door het Hof niet is vastgesteld, terwijl het Hof anderzijds voor het bewijs o.m. in dit opzicht gebruik gemaakt heeft van req.'s verklaring ter zitting van het Hof: "Ik had geen vergunning of machtiging voor het voorhanden hebben van een vuurwapen of munitie".

Grief E onder I stelt, dat het betrokken vuurwapen te ondeugdelijk zou zijn geweest om als zodanig te kunnen dienen en dat het Hof mitsdien ten onrechte bewezen zou hebben geacht, dat het hier betrof een vuurwa-

pen in de zin van de Vuurwapenverordening. Het komt mij voor, dat dit verwijt niet opgaat, nu het Hof aan de hand van het te dier zake gebezigde bewijsmiddel, nl. het p.-v. van de hoofdagent Nicolaas, heeft kunnen bewezen achten, dat het pistool weliswaar ondeugdelijk gemaakt was, doch dat het door het vervangen van de slagpin weder voor gebruik deugdelijk gemaakt kon worden, zodat te dezen art. 15 Verordening (de Verordening is niet toepasselijk op vuurwapenen, welke voor het gebruik niet geschikt te maken zijn enz.) niet aan de orde was.

Daarmee wordt tevens verworpen het onder II van deze grief betoogde, dat het wapen niet meer voor gebruik geschikt te maken zou zijn. De stelling, dat dit geschikt maken een in art. 15 niet bedoelde te gecompliceerde aangelegenheid zou worden, berust op feiten, welke door het Hof niet zijn vastgesteld. Het argument, dat antieke wapens uiteindelijk ook nog wel voor gebruik geschikt te maken zijn, lijkt mij niet valabel. Deze zijn nl. in beginsel inderdaad niet ongeschikt voor het gebruik. Alleen zal dat gebruik in de regel niet corresponderen met de eisen die door een hedendaagse wapenbezitter aan een wapen worden gesteld, terwijl bovendien, zo men weet, een zekere onvrede heerst over deze formulering, welke, naar mate de tijd voortschrijdt, misschien wapens toelaat aan welke het karakter van oudheid niet ontzegd kan worden, anderzijds ook voor de hedendaagse gebruiken niet onhanteerbaar zullen zijn.

Grief F betwist, dat het Hof onder de in de grieven C en D geschetste omstandigheden niet, althans niet zonder meer, de schuld van req. aan de ten laste gelegde feiten bewezen kon achten. Ook deze grief treft geen doel. Het hof heeft nu eenmaal aan de hand van de gebezigde bewijsmiddelen bewezen kunnen achten, dat req. een zodanige relatie tot het in de auto gevonden wapen had, dat hij geacht moet worden dat wapen voorhanden te hebben gehad, terwijl het Hof ook, met name op grond van req.'s eigen verklaring, heeft kunnen bewezen achten, dat req. geen vergunning enz. bevat. Meer behoefde voor het bewijs van de in de tenlastelegging opgesloten schuld in de zin van art. 196 Sv. Ant. (d.i. het gedaan hebben van het door de verdachte; vgl. Hazewinkel-Suringa, zevende druk, p. 205) niet vast te staan. "Schuld" in de zin van "verwijtbaarheid" hoefde het Hof niet bewezen te achten. Wel had het Hof schulduitsluitende omstandigheden kunnen vaststellen, doch dergelijke omstandigheden, welke de strafbaarheid zouden uitsluiten, zijn het Hof, naar het uitdrukkelijk heeft overwogen, niet gebleken, en hoefden, voorzover te beoordelen naar hetgeen het Hof als vaststaande heeft aangenomen, het college ook niet te blijken.
Grief G heeft betrekking op de samenloop.

Het komt mij voor, dat ook deze niet tot cassatie kan leiden, nu uit het arrest van Uw Raad van 29 juni 1036, N.J. 1937, 153, zie ook nog H.R. 4 januari 1977, N.J. 1977, 196, kan worden afgeleid, dat de rechter in zo'n geval meerdaadse kan aannemen.

De grieven niet aannemelijk achtend concludeer ik tot verwerping van het beroep.

Ingezonden . . .

Lerarenopleiding

(vervolg van pag. 7)

Tja, dat is een van de vervelende kanten van de journalistiek: al die duizenden vliegtuigen die dagelijks veilig landen daar lees je niets over, maar dat ene vliegtuig dat neerstort komt in de krant.

Nu nog even puntsgewijs:

ad. 1: Wij hebben wel met de heer Tjon — die toen nog wnd. direkteur was — over deze kwestie gesproken en zijn argumenten komen wel in het artikel voor.

ad. 2. Wij zijn het op dit punt grotendeels met Donk eens. Wat betreft zijn opmerking over de betiteling "handenarbeidman" geloven wij dat hij hier wat al te teergevoelig is. Heeft hij soms ook bezwaren tegen woorden als "tuinman" en "huisvrouw"? Donk gebruikt hier misschien liever "tuinmeneer" en "huismevrouw"?

ad. 3. Hoe komt Donk erbij dat wij dat niet gedaan hebben? Wij hebben dat wel degelijk gedaan.

ad. 4. Goeie vraag.

ad. 5. Is dat wel zo? Hoe weet Donk dat?

ad. 6. Dat heeft het inderdaad gedaan.

ad. 7. Hier slaat Donk werkelijk wel even door de "fuses". Opening van zaken vragen is verkeerd, het onthouden van openheid is juist? Waar is Donks demokratische gezindheid gebleven? Hier kunnen wij hem even helemaal niet meer volgen.

ad. 8. Donk wijst de zwakke plek zelf al aan: studenten en docenten moeten om hun mening *gevraagd* worden. Wij vinden dat zij die zelf kenbaar moeten maken.

ad. 9. De vraag, hoe pater Driessen iets denken kan, is voor ons moeilijk te beantwoorden.

ad. 10. Juist, en daar ging het ons maar om, evenals om wat Donk in zijn slot zegt: "hoop ik dat alle partijen en groepjes op de APA en ALO om de tafel zullen gaan zitten, desnoods onder dwang van de stichtingsbesturen". Die hoop hadden wij ook toen wij ons artikel "Lerarenoplijding" schreven. Tenslotte komen Donk en wij dus weer heel dicht bij elkaar, al ziet het er niet naar uit dat zijn en onze hoop spoedig in vervulling zullen gaan.

REDAKTIE

GRAWATA

Parse ku e artikulo di "Lerarenopleiding" no a kai na agrado serka esnan trahando einan i tambe serka algun "repatriant" ku tabata traha einan. Nan defensa: "Ik doe het niet fout, want hij doet het ook helemaal verkeerd".

★

Di kon Roland Laclé tin miedo di laga hefe di WEB hasi e biahanan relashoná ku Aquanova su so. Ta e hefe di WEB tin tur e "know-how" i mester splika tur kos. P'esei nan no tin nodi biaha huntu. E splikashon por bin despues na Aruba mes.

Zalig Kerstfeest en Gelukkig Nieuwjaar



Speciaal onderwijs aan kinderen met leermoeilijkheden

2e deel van RAPPORT en ADVIES

door
Prof. Dr. J. J. DUMONT,
Instituut voor Orthopedagogiek, Universiteit van Nijmegen, Nederland

6. LEERMOEILIJKHEDEN: PREVENTIE

Uit de schets van de leerproblemen zijn de preventieve maatregelen goeddeels af te leiden.

6.1. Milieu

Voorzover de oorzaken in het milieu liggen dienen maatregelen zich daarop te richten. Ontwikkeling van maatschappelijk werk en maatschappelijk opbouwwerk is noodzakelijk om de opvoedingssituatie van het kind te verbeteren. Samenwerking tussen school en maatschappelijk werk dient voorbereid te worden in samenwerking van de opleidende akademies. Dit lijkt een betere aanpak dan te trachten het milieuprobleem te verbeteren via her en der verspreide schoolmaatschappelijke werkers. Alleen door bij de ouders thuis en in de woonwijk gemeenschapswerk op te zetten, waarvan een onderdeel is: belangstelling voor de opvoeding en interesse in de school kweken, kan iets wezenlijks in de mentaliteit van de volwassenen veranderd worden.

6.2. Taal

Als de kern van het falen van leergestoorde kinderen ligt in de taalverwerving zowel de aktieve verwerving van de moedertaal, als de verwerving van de leesschrijftaal en als voor de Antilliaanse kinderen dit probleem nog gekompliceerd wordt door de tweetaligheid, dan dient, afgezien van de algemene oplossing door de invoering van de moedertaal, overal daar, waar die ouderstimulering vaststelbaar is, de eerste klas een overgangsklas of stimulerings klas zijn. De overgangsklassen die op Curacao funktioneren kunnen als voorbeeld dienen. Deze overgangsklassen verzamelen leerlingen — meestal door onderlinge verschuiving van eersteklassers tussen scholen of door aanstelling van extra leerkrachten — van wie op de kleuterschool reeds vastgesteld is dat hun leerkansen bedreigd zijn door gebrekkige stimulatie, vertraagde ontwikkeling, taalarmoede of gedragsproblemen. Deze kinderen worden geplaatst in de overgangsklas of stimuleringsklas en krijgen een speciaal orthodidaktisch opgezet programma. Dit programma is in de bestaande overgangsklassen in praktijk. Vanuit Nederland zou bij de opzet van nieuwe overgangsklassen, zowel wat de organisatorische problemen als wat het leerplan betreft, hulp geboden kunnen worden, daar de ontwikkelingen aldaar met betrekking tot deze preventieve hulp inmiddels ook verder zijn gegaan en geperfektioneerd zijn. Geen kind zal dan, indien er voldoende van deze stimuleringsklassen zijn, meer naar het Buitengewoon Onderwijs verwezen worden dan via deze overgangsklas, die voor het kind de beste gelegenheid schept om te bewijzen dat het kan wat de school vraagt, mits de school maar adekwaat vraagt.

Aanwijzing van de plaats voor overgangsklassen door samenwerkende scholen is mogelijk indien inspektie en diensten samenwerken om tot een organisatieschema te komen.

Het is wellicht goed te bedenken dat ook in Nederland waar thans enkele duizenden kinderen van buitenlandse werknemers van allerlei landen en talen wonen en naar school gaan, en dat vaak op willekeurige leeftijden, één jaar een zogeheten sluisklas bezoeken om eerst het Nederlands te leren. En dat terwijl er het Nederlands om dit kind heen leeft, terwijl dat Nederlands op de Antillen voor het kind weinig verschilt van een dode taal.

6.3. Didaktiek

Absoluut noodzakelijk is dat de leerkrachten in kleuter- en basisonderwijs beter voorbereid worden. Op de problemen die zij onherroepelijk tegenkomen. Het is een onjuist uitgangspunt om van leerkrachten te verwachten dat zij de problemen in de praktijk wel zullen ervaren en leren oplossen.
Voorgesteld wordt derhalve om in het derde leerjaar van de Pedagogische Akademie een basiskursus in te voeren met als onderwerp "leermoeilijkheden en gedragsproblemen" en hiervoor gekwalificeerde orthopedagogen of psychologen als docenten aan te stellen. In deze kursus dienen de studenten zich het systeem van begrippen eigen te maken en gedrags- en leerproblemen te observeren.
Hoe eenzelfde kursus in de opleiding voor kleuterleidsters opgezet kan worden zou zoals gezegd door een ter zake deskundige kommissie bezien moeten worden. De beste preventie ten aanzien van problemen is de aanwezigheid van de adekwate begrippen in de geest van de leerkracht, de juiste terminologie in zijn taal en de vereiste praktische vaardigheid om te onderkennen in zijn gedrag.

7. LEERMOEILIJKHEDEN: REMEDIE

Traditioneel en overgenomen uit de Nederlandse onderwijspraktijk is de gewoonte van de leerkracht om indien hij een probleem ontmoet, om zich heen te zien naar wie hij kan verwijzen, dan om het probleem zelf op te lossen. Dat dit gebeurt is begrijpelijk want zo is het de Nederlandse en de Antilliaanse leerkracht geleerd. Het kind hoorde op zijn school niet thuis, maar hoorde op een andere school thuis.
Het nu volgende is de kern van het advies en tracht de leerkracht een andere gedachte te leren: dat in principe elk kind bij hem op zijn school thuis hoort. Aan één voorwaarde is reeds voldaan in de vorige paragraaf. Tijdens de opleiding is hij theoretisch en praktisch voorbereid op het probleemgedrag en de leermoeilijkheden. Alleen het probleem

oplossen kan hij echter nog niet. Daartoe zijn nog twee voorwaarden nodig.

7.1. Leerlingenaantallen

In de eerste plaats moet het gemiddelde aantal leerlingen per klas zo dicht mogelijk bij de twintig lopen. Dat is een noodzakelijk maar nog onvoldoende voorwaarde. Meer tijd en aandacht is één ding, deskundigheid een ander.

7.2. Opleiding tot orthodidakt

Om tot oplossing van het probleem te komen dient hij de hulp te krijgen van een orthodidakt.
Deze orthodidakt moet opgeleid worden in een apart 4e specialisatiejaar aan de Pedagogische Akademie.

7.3. Opleidingsdoel

Tijdens de opleiding leert hij:
Onderkennen van gedrags- en leerproblemen via observatie:
verdieping en praktische uitbreiding van de 3e jaars kursus.
Screenen via groepstests:
groepsintelligentie-, groepsschoolvorderingen- en attitudetests.
Diagnostiek van leermoeilijkheden:
d.w.z. geleerd wordt hoe het onderzoek gedaan wordt, doel blijft dat het psychodiagnostisch onderzoek zelf gedaan wordt door of onder verantwoordelijkheid van orthopedagoog of psycholoog.
Plannen van behandeling:
opstellen van individuele behandelingsplannen.
Uitvoeren van behandelingsplan:
geleerd moet worden zelf de behandeling te realiseren en samen met de klasseleerkracht de behandeling uit te voeren.
Evalueren van de behandeling:
het afnemen van toetsen, instaptoetsen, vorderingstoetsen en resultaattoetsen die de vooruitgang van de individuele leerling aantonen.
Dit opleidingsdoel is gericht op het direkt kunnen behandelen van kinderen met leerproblemen en indirekt het kunnen overdragen van onderdelen aan de leerkracht, samen opzetten van behandelingsplannen met de leerkracht, uiteindelijk om steeds meer geeigende onderdelen uit het orthodidaktisch programma op te nemen als preventieve aspekten in het gewone klasseprogramma.

7.4. Opleidingsstruktuur

De struktuur van deze opleiding is in hoofdlijnen als volgt:
In de ochtenduren wordt een halfjaar praktijkstage gelopen op een school voor Buitengewoon Onderwijs, en daarna een halfjaar op een school voor Gewoon Basisonderwijs. In die praktijkstage wordt door de student op basis van de eerste drie genoemde fasen een behandelingsplan opgesteld en door hem/haar zelf uitgevoerd en geëvalueerd. Naarmate de bekwaamheid om met individuele kinderen te werken toeneemt, leert de student met kleine groepen van 3 à 4 kinderen te werken volgens hetzelfde principe van diagnostiek en behandelingsplanning.
Naast het werk met leergestoorde kinderen leert hij eveneens volgens de stappen van vaststellen-plannen-behandelen-motivatie- en gedragsproblemen onderkennen en aanpakken.
In de middaguren krijgt hij praktijkkursussen in werkgroepsvorm, waarin de theorie aan de praktijk gekoppeld wordt en de praktijkplanning vanuit de theorie geleid wordt. De onderwerpen van deze kursussen zijn lezen, orthografie, rekenen, motivatie-ontwikkeling en behandeling van gedragsproblemen. Daarnaast zijn er uren voor individuele supervisie, waarin de student persoonlijk problemen m.b.t. de planning of de behandeling met de docent kan bespreken.

7.5. Docenten

De praktijkkursussen waarbij de theorie en praktijk tot integratie dienen te komen worden gegeven door reguliere docenten, die ook de praktijkbegeleiding realiseren. De eerste twee jaren zouden, om een gunstige start te garanderen, mogelijk enkele blokkursussen gegeven kunnen worden door nederlandse gastdocenten die op een van de vijf gebieden specifieke bekwaamheid hebben in het instrueren van praktijkwerkers.

7.6. Aanstelling

De student verwerft het getuigschrift van orthodidakt op basis van goedgekeurde theoriewerkstukken en goedgekeurde praktijkverslagen.
Aanstelling geschiedt aan en vanuit de Schooladviesdienst, respektievelijk Pedagogisch Didaktische Dienst. Een orthodidakt kan aan ten hoogste drie scholen zijn/haar werkzaamheden uitoefenen. De werkzaamheden worden geregeld door overleg tussen de orthodidakt, de leerkracht van de klas, het hoofd van de school en de orthopedago(o)g(en), werkzaam op de dienst en belast met het speciaal onderwijs in de gewone basisschool.
Aanstelling gebeurt volgens de regelingen, geldig op de diensten. Salariëring gebeurt via de regelingen voor onderwijzers met dien verstande dat het Diploma Orthodidakt gehonoreerd wordt met een uitkering ineens en/of extra anciënniteiten. Aanstellingen voor gedeeltelijke dagtaken zijn in principe ook mogelijk.

7.7. Orthodidakt op school

Orthodidakten werken op GLO-scholen onder begeleiding van de orthopedago(o)g(en) van de Diensten en worden geassisteerd door 4e jaars P.A.-studenten in opleiding, wier werk gesuperviseerd wordt door de betreffende docent van de Pedagogische Akademie.
De school biedt werkruimte aan voor deze vorm van speciaal onderwijs op school, verschaft de leermiddelen, organiseert de teamvergaderingen waarin het speciale onderwijs en de integratie daarvan in het dagelijkse schoolwerk besproken wordt.
Het werk van de orthodidakt wordt vóór het begin van het nieuwe schooljaar gepland. Veelal zal het behandelingsplannen betreffen van kinderen voor de duur van dat hele schooljaar. Samen met de klasseleerkracht wordt een rooster opgesteld, ervan uitgaande dat per kind steeds telkens de eenheid van de gangbare lestijd wordt aangehouden, dit om zo veel mogelijk storing tijdens de lesuren te vermijden. De kinderen zullen doorgaans twee, drie of vier keer per week speciaal door de orthodidakt getraind worden, individueel of in kleine groepen. De begeleiding vanuit de Pedagogische Akademie zal in het eerste halfjaar voor de aspirant orthodidakt twee uur per week zijn, het tweede halfjaar één uur per week, afgezien van de integratiemomenten van theorie en praktijk in de praktijklessen. Bij aanwezigheid van een orthodidakt op de stageschool, ligt het voor de hand dat de supervisie over de student gedeeld wordt door de P.A.-docent en de aangestelde orthodidakt.

7.8. Werkzaamheden van de orthodidakt

Zoals gezegd is zijn taak op school tweeledig:
t.a.v. de kinderen: toetsen, plannen, uitvoeren en evalueren,
t.a.v. het team: voorlichting geven over wat gedaan wordt, evaluatiebesprekingen over wat gedaan is, integratiebesprekingen over de wijze waarop het speciale werk in het gewone werk ingepast kan worden.

8. INTEGRATIE VAN ORTHODIDAKTIEKOPLEIDING EN BBO-VAKSTUDIE

Momenteel wordt er Vakstudie Buitengewoon Onderwijs gegeven, op parttime basis als out-service-training. Het diploma wordt gewenst voor het BBO, niet verplicht.
Kinderen zo veel als mogelijk buiten het Buitengewoon Onderwijs houden, betekent het Buitengewoon Onderwijs in het Gewoon Basisonderwijs brengen en daarin laten integreren tot Speciaal Onderwijs. Dit betekent ook dat hetgeen gedaan wordt met een kind vóór de mogelijke verwijzing naar een BO-school hetzelfde moet zijn als wat met het kind gedaan wordt ná de verwijzing. Het probleem van het kind verandert immers niet door de overplaatsing. Het is zijn zelfde probleem. Alleen vanuit de organisatie van de hulpverlening is het zinvol om te spreken van preventief of kuratief, ten aanzien van de inhoud van de hulpverlening is geen verschil zinvol.
Vanuit deze gedachte ligt het voor de hand om niet alleen de hulpverlening als één te zien, maar ook de opleiding tot die hulpverlening.
Zodra de hier voorgestelde opleiding effektief de eerste orthodidakten aflevert zouden deze aangesteld kunnen worden in het Buitengewoon Onderwijs als gewone leerkracht of in het Gewone Onderwijs als speciale leerkracht: de orthodidakt.
Daarnaast zou een tijdlang, bijvoorbeeld nog vijf jaren de parttime opleiding die nu bestaat gekontinueerd moeten worden, omdat
— de nieuwe opleiding de eerste tijd wel niet genoeg studenten zal afleveren die en in het GLO en in het BO werkzaam kunnen zijn,
— reeds in het BO werkzame leerkrachten de gelegenheid zouden moeten krijgen alsnog het diploma van vakbekwaamheid te halen,
— leerkrachten in het GLO een tijdlang de gelegenheid dienen te krijgen om zich in het

GLO of een funktie in het BO voor te bereiden.
De Vakstudie en het 4e specialisatiejaar aan de P.A. zou inhoudelijk zo veel mogelijk gelijk gemaakt dienen te worden, al zal deze aanpassing van de Vakstudie aan de specialisatie-opleiding slechts gedeeltelijk plaats kunnen vinden.
Na hooguit vier jaren zouden de twee kursussen geïntegreerd worden in de P.A. 4e jaars opleiding. Tot op dat moment zou de koördinatie van de twee opleidingen, behalve door overleg en samenspraak, vanuit de P.A. gerealiseerd kunnen worden, waarbij gedacht kan worden voor deze speciale taak aan een aparte funktionaris, bij voorkeur de adjunkt-direkteur van de Pedagogische Akademie.

9. LEERMOEILIJKHEDEN: AANTALLEN

In het volgende wordt getracht het voorgaande om te zetten in aantallen en cijfers. Deze poging moet uitdrukkelijk als betrekkelijk worden opgevat om de volgende redenen:
— Er is geen overzichtsonderzoek beschikbaar dat aan een cijfermatige benadering van de aantallen kinderen met leermoeilijkheden ten grondslag zou kunnen liggen.
— De onderzoeken en cijfers waarnaar verwezen wordt zijn niet opgesteld voor het doel van dit rapport. Zij zijn derhalve onvolledig en berusten daarbij op definities die niet strikt de hier gehanteerde hoeven te zijn.
— Er was geen gelegenheid om de specifieke probleemwijken en probleemgebieden van de eilanden te inventariseren. De cijfers betreffen dus steeds algemene schattingen van gemiddelden en zeggen niets over de lokale spreiding of opeenhopingen van aantallen.
Indien we met deze beperkingen rekening houden, kan het volgende gezegd worden.
Bij de becijfering van de benodigde voorzieningen volgen wij de opeenvolgende stappen:
Per eiland wordt het aantal kinderen vastgesteld dat in aanmerking komt voor speciaal onderwijs in het gewone basisonderwijs.
Vervolgens wordt het aantal uren vastgesteld dat per kind per week nodig is om van speciaal onderwijs te kunnen spreken.
Dan wordt vandaaruit berekend hoeveel orthodidakten nodig zijn om het speciale onderwijs te realiseren.
Dit levert dan de aantallen die jaarlijks vanaf het 4e jaar van de Pedagogische Akademie voor het speciaal onderwijs beschikbaar komen.
Tenslotte wordt dan bepaald hoeveel en welke leraren nodig zijn om de opleiding te geven.

9.1. Curaçao en Bonaire

Aantallen op deze eilanden dienen tesamen besproken te worden omdat zij gezamelijk leerkrachten betrekken van de Pedagogische Akademie van Curacao. Van het eilandgebied Bonaire waren evenwel geen cijfers beschikbaar. Zij dienen derhalve aangevuld en verrekend te worden in de Curacaose aantallen.

Er zijn op Curacao 25.083 kinderen op de gewone basisscholen, 565 kinderen op BBO-scholen en 218 kinderen op LOM-scholen. Schatten van het gemiddelde aantal kinderen in de eerste vier klassen (12.558 kinderen) op gemiddeld 2 kinderen per klas met leerproblemen, die niet op de BBO-school thuishoren en niet op de LOM-school worden aangenomen, dan zou het totale aantal probleemleerlingen, bij een aantal van 70 scholen, liggen op ruim 500 kinderen.
Hoe realistisch het getal van twee leerlingen per klas is, is slechts uit te maken middels een onderzoek, waarbij uitgegaan wordt van een probleemleerling als een leerling die vastloopt in het basisonderwijs ondanks binnen het gemiddelde liggende kapaciteiten en die meerdere malen dreigt te blijven zitten. De hier gegeven schatting berust op door leerkrachten mondeling verstrekte gegevens. Een orthodidakt die 40 uur per week werkt, kan daarvan 30 uur aan speciaal onderwijs besteden. Aan voorbereiding, bespreking onderzoek en verplaatsing zal 10 uur per week gemoeid zijn. Kinderen kunnen 2x of 3x per week bij de orthodidakt komen, individueel of in groepen van 2 à 3 kinderen. Indien we aannemen dat één orthodidakt drie scholen bezoekt en op elke school 6 à 7 kinderen kan helpen (bijv. één groep van 3 kinderen en 2 à 3 individueel), dan kunnen 20 orthodidakten minimaal 500 kinderen helpen.

9.2. Aantallen op Aruba

Op Aruba zijn 33 basisscholen met 7.800 leerlingen en 4 BBO-scholen met 350 leerlingen. Bij het schatten van het aantal probleemkinderen onder die 7.800 leerlingen kunnen we de opgave van de scholen als uitgangspunt nemen: de bijna 12% van het PD-rapport uit 1972, overigens inklusief BBO-verwijzingen; voor LOM bleek het percentage 6.5% voor de 3 laagste klassen, ofwel de schatting die leerkrachten en hoofden tijdens mijn bezoek maakten: 2 á 3 leerlingen per klas en ons daarbij vooral richten op de drie of vier laagste klassen, omdat daar via het systeem van zittenblijven, relatief het hoogste aantal probleemkinderen aanwezig zal zijn. Neemt men de ene schatting als bovengrens en de andere als benedengrens, dan kan gesteld worden dat het aantal probleemleerlingen in de eerste drie klassen op Aruba ligt rond de 300 leerlingen. In de eerste 3 klassen zijn momenteel ruim 4.000 kinderen in de eerste 4 klassen ruim 5.000. Indien we een percentage van 6.5% aanhouden zouden er 260 respektievelijk 340 kinderen als probleemleerlingen gezien worden, indien het speciaal onderwijs zich vooral op de eerste 3 of 4 leerjaren richt. Een orthodidakt die 40 uur per week werkt, kan daarvan 30 uur aan speciaal onderwijs besteden. Aan voorbereiding, bespreking onderzoek en verplaatsing zal 10 uur per week gemoeid zijn. Kinderen kunnen 2x of 3x per week bij de orthodidakt komen, individueel of in groepen van 2 á 3 kinderen. Indien we aannemen dat één orthodidakt drie scholen bezoekt en op elke school 6 á 7 kinderen kan helpen (bijv. één groep van 3 kinderen en 2 á 3 individueel), dan kunnen 10 orthodidakten minimaal 210 kinderen helpen. Bij een preciezer werkschema, d.w.z. indien per school 8 á 9 kinderen orthodidaktisch getraind wordt, dan kunnen 10 orthodidakten 240 respektievelijk 270 kinderen helpen.
Hoewel het hier gaat om schattingen en gemiddelden, zouden zij kunnen dienen als uitgangspunt voor opleiding en aanstelling van 10 orthodidakten voor ongeveer 30 scholen. Daarbij zouden we ons bij voorkeur richten op de training van de jongste groepen, met name de drie laagste klassen.

9.3. Aantallen aan de pedagogische akademie

Het vierde jaar aan de Pedagogische Akademie te Curacao en Aruba zou met twee jaargangen van tien respektievelijk vijf leerlingen in principe deze opleiding kunnen uitvoeren. Rekening houdend met het ook in deze beroepstaak mogelijke verloop van funktionarissen, het feit dat deze funktie ook halftime uitgevoerd kan en zal worden, en de in de toekomst geplande integratie van orthodidaktiekopleiding en B.O.-vakstudie, zou jaarlijks op de Pedagogische Akademies van Curacao en Aruba naar een bezetting van plm. 10 respektievelijk plm. 5 studenten gestreefd dienen te worden.
Wat betreft de docenturen aan de Pedagogische Akademie het volgende. Het onderwijs zou door ten minste twee en ten hoogste drie vaste docenten gegeven kunnen worden, zolang de integratie met de BO-vakstudie nog niet gerealiseerd is. Deze docenten dienen in ieder geval de specialisatie leerstoornissen en gedragsstoornissen te vertegenwoordigen. Andere vakken zoals ontwikkelingspsychologie, motivatiepsychologie, kinderpsychiatrie e.d. kunnen door buitendocenten in blok-uur-vorm gegeven worden. De vaststelling van het precieze aantal uren zou door een planningskommissie van de gezamelijke Pedagogische Akademies gerealiseerd kunnen worden.

10. UITZENDINGSBELEID

Gezien de tradities met betrekking tot uitzendingsbeleid verdient dit punt in deze nota ook onze aandacht.
Zoals uit de gehele opzet moge gebleken zijn, wordt de opleiding gedacht door Antilliaanse docenten voor Antilliaanse studenten. Eveneens is al gesproken voor het tijdelijk uitnodigen van gastdocenten voor het geven van blokkursussen van enkele weken, en wel in het kader van technische bijstand. Studenten van de Pedagogische Akademie hoeven noch dienen derhalve uitgezonden te worden naar Nederland of andere landen. Wel zal voor de opleiding van docenten uitzendingsbeleid noodzakelijk zijn, omdat het hier orthopedagogen en mogelijk ook psychologen betreft, die een universitaire opleiding gevolgd hebben. Uitzending naar Nederland en de Verenigde Staten vereist wel dat dat te voren vaststaat dat het universiteiten of Clinical Centers betreft die gespecialiseerd zijn in de behandelingsmethodiek van kinderen met leermoeilijkheden of gedragsmoeilijkheden.

11. PUBLIC RELATIONS

Om het hier voorgelegde plan te doen slagen is het van belang om alle belanghebbenden er bij te betrekken. Dit kan gebeuren door het plan of een samenvatting bij schoolteams, leerkrachtenvergaderingen en hoof-

denbijeenkomst ter diskussie te stellen, ouderkommissies en ouderverenigingen evenals de onderwijzersbonden in te lichten en het plan aan hen uiteen te zetten.
Voorts zullen, met gebruikmaking van een korte en beter hanteerbare tekst, krantenartikelen en kommentaren in weekbladen, geschreven dienen te worden en in geëigende programma's voor radio en televisie het plan uiteengezet en toegelicht dienen te worden.
Voorts is van belang intensief kontakt te onderhouden met Nederland teneinde vandaar steun te krijgen bij het opzetten van lesprogramma's en kursussen, het aanleggen van dokumentatie en mediatheek.

12. PROCEDURE EN TIJDSPLANNING

Het is noodzakelijk instemming en goedkeuring te verwerven van de overheden, alvorend een werkschema opgesteld kan worden. Daarnaast is instemming vereist van de Pedagogische Akademies, de Diensten en de Schoolbesturen.
Op Aruba zou het bestuur van de Stichting "Siña na otro manera" de procedure van invoering in overleg met de eilandelijke overheid kunnen bevorderen.
Op Curacao zou het aldaar funktionerend overlegorgaan de procedure kunnen begeleiden.
Als globale kalender voor de opleidingsstruktuur zou kunnen gelden:

juni 1978:
Aanbieding en verspreiding van het advies.
aug.|sept. 1978:
Bespreking in besturen en teams van P.A.'s, basisscholen en BO-scholen.
sept.|okt.|nov. 1978:
Voorbereiden van invoeringsmaatregelen.
dec.|jan. 1979:
Opzet klaarmaken van P.A. 3 kursus, deze kursus wordt in het kursusjaar 1978/1979 gegeven in gekomprimeerde vorm.
dec. 1978|juni 1979:
Voorbereiding van P.A. 4 kursusjaar, werving docenten, opstellen programma, voorbereiden lesmateriaal, kontakten met scholen over uitvoering.
maart 1979:
Start van de P.A. 3 kursus.
augustus 1979:
Start van de P.A. 4 kursus.
juli 1980:
Eerste orthodidakten studeren af op de P.A.

Voor de invoering van de overgangsklassen/stimuleringsklassen stellen wij de volgende verbreidingsfasering voor:
sept.|okt. 1978:
Kursus door deskundige uit Nederland één week op Curacao, één week op Aruba, enkele dagen op Bonaire. Deze kursus wordt gegeven voor alle scholen die door het schoolbestuur in samenwerking met diensten en inspektie als scholen gelegen in probleemgebieden worden aangemerkt.
okt.|nov.|dec. 1978|jan. 1979:
Per eiland wordt een kerngroep gevormd van å klas leerkrachten van de betreffende scholen die tesamen met een kring van kollega's een studiegroep vormen om de orthodidaktiek van de overgangsklassen te bestuderen en voor te bereiden.
febr.|maart 1979:
Kort bezoek, retour van Nederlandse deskundige om organisatorische voorbereiding met kern- en studiegroep te bespreken.
april|juni 1979:
Voorbereiding van organisatorische uitbreiding van overgangsklassen: overleg tussen scholen, bepaling van aantallen klassen, selektie van leerlingen, gesprekken met ouders, aanschaf en voorbereiding materiaal.

In het schooljaar 1978/1979 dient vanuit S.A.D. en P.D.B. een projektleider aangewezen te worden die de overgangsklassen gaat begeleiden.
Deze projektleiders zouden voor een studieverblijf van een zestal weken naar Nederland moeten kunnen komen in november/december 1978 om zich op die taak praktisch voor te bereiden en de studiegroepen te leiden die de rest van het schooljaar funktioneren.

13. SPECIFIKATIE NAAR DE VERSCHILLENDE EILANDGEBIEDEN

In het voorgaande is een basisplan geschetst ter oplossing van de problematiek van kinderen met leermoeilijkheden, dat in algemene termen is gesteld. Gezien de onderscheiden situatie van de eilandgebieden is een nuancering per eilandgebied noodzakelijk.

13.1. Curaçao

Het voorgelegde plan betekent voor Curacao vooral een stabilisering en optimalisering van de feitelijke situatie. Stabilisering omdat opheffing, afschaffing of vermindering van het aantal BBO-scholen of LOM-scholen niet realistisch is. Aandacht dient daar gericht te zijn op
1. verbetering van de basisvoorwaarden voor het leren middels stimuleringsprojekten op de kleuterschool en overgangsklassen voor de slechte starters in het basisonderwijs,
2. verder dient de selektie verscherpt te worden, maar dit is afhankelijk zowel van de optimalisering van de kansen in kleuterschool en overgangsklas als van
3. de orthodidaktische hulp in het gewone basisonderwijs.
Vóórdat aandacht gericht wordt en geïnvesteerd wordt in uitbreiding en verbetering van het psychologisch diagnostisch en selektie-apparaat, dient het didaktische en orthodidaktische onderdeel prioriteit te krijgen.
Eerst stimuleren, trainen en optimaliseren, dán testen en mogelijk verwijzen. Verwacht mag worden dat op deze wijze het aantal leerlingen van het BBO iets zal teruglopen, een aantal leerlingen dat eerst naar BBO verwezen werd, het nu op de LOM-school kan proberen en dat deze LOM-school in leerlingenaantal voorlopig gelijk zal blijven. De LOM-school zal dit verschijnsel van verschuiving — dat overigens ook in Nederland al gezien of verwacht wordt — positief gaan aksepteren, indien zij inzien, zoals in dit rapport herhaaldelijk beklemtoond, het begrip leerstoornissen in vergelijking met Nederland een veel betrekkelijker inhoud heeft, gerelateerd als het in hoge mate is aan sociale, kulturele en didaktische omstandigheden.

13.2 Aruba

Op Aruba is de situatie belangrijk verschillend van die van Curacao, omdat op Aruba geen LOM-scholen zijn opgericht. Daar betekent het plan dus in hoge mate preventief en kuratief ingrijpen, niet alleen om de aanwezige kinderen met leerproblemen te helpen, maar ook om een minder gewenste oplossing te voorkomen, nl. uitbreiding van het aantal aparte scholen. Omdat, zoals betoogd, deze oplossing via orthodidakten een moeilijker weg is dan die via het oprichten van aparte scholen, dient daar alle aandacht besteed te worden aan de planning van deze oplossing. De investering van gelden dient evenals op Curacao op drie plaatsen te gebeuren:
1. preventief, door het opzetten van stimuleringsprojekten in de kleuterschool en het oprichten van overgangsklassen voor falende starters in het basisonderwijs,
2. door de opleiding van de leerkrachten te professionaliseren voor wat betreft de orthodidaktiek,
3. door de begeleidende diensten uit te breiden voor het begeleiden van de orthodidaktische inspanning.
Preventie en remediatie wordt hier dus vooral en primair gerealiseerd door intensivering en optimalisering van de deskundigheid van de leerkrachten.

13.3 Bonaire

De situatie op Bonaire lijkt het meest op die op Aruba omdat er ook hier geen LOM-school is. Op uitbreiding van de bestaande drie-klassige BBO-school wordt aangedrongen vanuit het basisonderwijs en de dienst. Een lichte uitbreiding lijkt onvermijdelijk daar de gewone basisscholen de moeilijk lerende kinderen niet adekwaat kunnen opvangen en zolang de effekten van de in dit rapport aanbevolen oplossing nog niet daadwerkelijk zijn, dienen de kinderen die nu de problemen hebben, ook nu geholpen te worden. Het zou echter wel aanbeveling verdienen om de uitbreiding van de school te Rincon niet ter plaatse te realiseren maar in de vorm van een dependance speciale klas in een gewone school voor basisonderwijs. De separate ligging van de BBO-school te Rincon versterkt immers de toch al moeilijk te vermijden negatieve gevolgen van de apartstelling.
Voor alle drie de eilanden is het meest rijpende probleem: de kwaliteit van de leerkrachten. Het percentage leerkrachten in het BBO en LOM dat de BO Vakstudie gevolgd heeft, is ontoelaatbaar laag, het verloop onder de leerkrachten is ontoelaatbaar hoog, het aantrekken van tijdelijke leerkrachten uit Nederland kontinueert een niet-strukturele oplossing van het probleem. Vandaar dat in deze nota voorgesteld wordt alle inspanning en investering daarop te richten: de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs door de verbetering van de kwaliteit van de leerkracht.

14. VERANTWOORDING EN TERUGBLIK

In het voorgelegde plan staat één gedachte centraal: afremmen en terugdringen van het Buitengewoon Onderwijs en oplossen van de

eerproblemen in het Gewone Basisonderwijs.
Overwegingen die aan deze gedachten ten grondslag liggen zijn de volgende:

1. Elk kind heeft recht op een, volgens de normen en gewoonten van zijn volk, land en tijd, zo vanzelfsprekend mogelijke opvoeding en een zo vanzelfsprekend mogelijk onderwijs. Kinderen kunnen geen onderwijsvormen ontwerpen of kiezen, wij ontwerpen en kiezen voor hen. Wij kiezen voor hen, maar kunnen nooit volledig overzien wat voor elk afzonderlijk kind die keuze van ons aan konsekwenties zal hebben. Dat mag ons evenwel niet verhinderen om te ontwerpen en te kiezen, maar dient ons waakzaam en voorzichtig te doen zijn.
2. Vroeger werd vooral het specialistische karakter van het Buitengewoon Onderwijs benadrukt. Er waren niet alleen kleinere klassen, meer individuele aandacht, meer zorg en meer tijd, er waren ook speciaal opgeleide leerkrachten, met speciale didaktiek en leermiddelen, terwijl achter hen de wetenschap van de orthopedagogiek stond. Om dat specialisme tot zijn recht te laten komen was het wel nodig om de kinderen te verzamelen, bijeen en apart te zetten: in een aparte groep, een aparte klas of een aparte school, zodat de specialist efficiënt kon werken.
3. Tegenwoordig wordt op de nadelige gevolgen van de apart-stelling meer de nadruk gelegd dan op het goed van de specialistische aanpak. De segregatie van kinderen leidt tot bestempeling, stigmatisering en ressentimenten tegenover het onderwijssysteem. Daardoor wordt de latere ingroei in de maatschappij belemmerd. Ook al gaat het het kind op de aparte school relatief goed, later voelt het zich toch gedeklasseerd en minderwaardig en belemmert daardoor zelf zijn sociale kansen. Vanuit deze gedachtengang wordt gepleit voor integratie: het houden van kinderen met leermoeilijkheden in het gewone basisonderwijs en het organiseren aldaar van de hulp aan probleemkinderen.
4. In Nederland is steeds gewerkt vanuit het idee van het specialisme: het beste dat we hebben geven aan de zwakste. De daarmee gepaard gaande negatieve gevolgen werden als minder zwaar opgevat, gebagatelliseerd, ontkend of vaak ook niet onderkend. Overigens is men in Nederland ook niet konsekwent geweest, want er is nog steeds een parttime, niet verplichte out-service-training voor BO-leerkrachten, iets waar ook in deze nota sterk tegen gepleit wordt.
5. In Nederland keert het tij. Althans in de gedachten van de bestuurlijke overheid en de leerkrachten, zowel in het gewone als buitengewone onderwijs. In de Nota "Speciaal Onderwijs" ia de gedachte geformuleerd dat met name leer- en opvoedingsproblemen binnen het gewone basisonderwijs opgelost zouden moeten worden. Men kan stellen dat m.b.t. dit doel eensgezinde instemming bestaat, de diskussie gaat nu over de voorwaarden waarop, de weg waarlangs en de middelen waarmee. Dan blijkt dat ombuiging van de organisatie van Buitengewoon Onderwijs Tot Speciaal Onderwijs een gekompliceerde, dure en moeilijke operatie is. In Rapprt 15 van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid "De komende vijf en twintig jaar" (Staatsuitg. Den Haag 1977) stelt de kommissie Algemene Toekomst Verkenning op pag. 84: "Ten aanzien van het buitengewoon onderwijs zullen zich in de toekomst geen grote veranderingen voordoen. Het aantal typen zal door reorganisatie met de helft kunnen verminderen. De toestroom zal door kleinere leerlingengeneraties en het leeftijdsdoorstromingssysteem met 25 à 30% afnemen. Het systeem blijft echter naar opzet en funktie onveranderd.
6. Het voorgelegde plan tracht nu om te voorkómen wat in Nederland gebeurd is, de ontwikkeling van een systeem tot een onveranderbaarheid. In Nederland hadden twee dingen moeten gebeuren. Het opzetten van een fulltime, verplichte, pre-service-training van BO-leerkrachten die of in het BO of in het GLO gingen werken. En voorkomen had moeten worden dat zoveel speciale scholen werden opgericht waardoor het segregatie-principe op zo'n grote schaal zou worden toegepast.
7. Een reden te meer om te trachten te verhinderen dat op de Antillen het Nederlandse systeem verder doorgroeit, is het feit dat de orientatie in de komende tijd van de Antillen meer op Noord- en Zuid-Amerika zal zijn dan op Nederland. En deze werelddelen kennen deze vorm van speciale scholen nauwelijks of trachten deze, zoals bijvoorbeeld in de Verenigde Staten, op te heffen, bij de wet te verbieden, jazelfs de separatie in de vorm van aparte klassen tegen te gaan. Indien de Antillen het Nederlandse systeem zouden blijven volgen, zouden zij in dat opzicht met een voor deze landen vreemde em door hen meermalen gekritiseerde struktuur opgescheept zitten.
8. Het belangrijkste argument om het zwaartepunt bij de leerkracht in de gewone school te leggen ligt echter in het eerste punt: het feit dat het kind er recht op heeft dat de volwassene de juiste en meest adekwate inspanning doet om hem te helpen.
De hier gekozen oplossing is moeilijker dan de reeds gekozen oplossing van aparte scholen. Het vraagt meer van de PA-student, de gewone leerkracht en de gespecialiseerde orthodidakt. Maar het zal tegelijkertijd het prestige van die leerkrachten en dus van het onderwijs verhogen. En ook dat is een wenselijk effekt, omdat elk volk een maximum aan vertrouwen dient te kunnen hebben in de opvoeders van zijn kinderen.

15. ADVIEZEN EN AANBEVELINGEN

1. Het oprichten van overgangs- of stimuleringsklassen wordt aanbevolen in de wijken of regio's waar vastgesteld kan worden dat de milieuproblemen hun overheersend negatieve invloed uitoefenen.
Voor wat de organisatie, opzet en leerplankonstruktie betreft van deze overgangsklassen, kan vanuit Nederland specialistische hulp geboden worden.
2. Geadviseerd wordt om in het leerplan voor de 3e jaars aan de Pedagogische Akademie een kursus "preventie van leer- en gedragsmoeilijkheden" te doceren.
3. Belangrijke voorwaarden blijft om het klassegemiddelde, met name in overgangsklassen of in klassen met veel probleemleerlingen zo dicht mogelijk bij de 20 leerlingen te brengen en zo mogelijk daaronder.



Elk kind heeft recht op onderwijs.

4. Geadviseerd wordt een 4e leerjaar op de Pedagogische Akademie in te richten om studenten op te leiden tot orthodidakt.
Daartoe zou per Pedagogische Akademie een organisatie- en een leerplankommissie ingesteld dienen te worden, gekoördineerd door een PA-funktionaris die tegelijkertijd de kontakten met de BO-Vakstudie legt en onderhoudt.
5. Aanbevolen wordt de BO-Vakstudie in de opleiding tot orthodidakt te laten opgaan en wel met een overgangstijd van vier jaar.
6. De besturen van de Pedagogische Akademies zouden kunnen besluiten een kommissie in te stellen om hun te adviseren op welke wijze in het leerplan van de opleiding tot kleuterleidster de in dit rapport bedoelde preventieve aspekten van observatie en signalering gerealiseerd kunnen worden.
7. De ontwikkeling van maatschappelijk werk en maatschappelijk opbouwwerk wordt als noodzakelijk gezien om de uitgangssituatie voor het basisschoolkind te verbeteren. Samenwerking tijdens de opleidingsfase van leerkrachten en maatschappelijk werksters wordt als een gunstige voorwaarde gezien om de milieuproblemen op dezelfde wijze te definiëren en op te lossen.
8. Geadviseerd wordt om het uitzendingsbeleid vanuit de Antillen mede te richten op het opleiden van orthopedagogen die de 3e en 4e jaars orthodidaktiekkursussen kunnen doceren, anderzijds vanuit Nederland technische bijstand te benutten om deze kursussen te laten geven zolang de PA nog niet self-supporting kan zijn.
9. Aanbevolen wordt de Diensten (PDB en SAD) opdracht te geven een wetenschappelijk onderzoek in te stellen naar de taalontwikkeling van Papiamentu-sprekende kinderen als voorwaarde voor schoolsukses.
10. Aanbevolen wordt om in samenhang met het voorgaande advies de opdracht te geven aan de Diensten om een taalontwikkelingstest te konstrueren die bij de ontwikkelingsdiagnostiek gebruikt te worden.
11. Ten einde de voorgaande onderzoekingen te realiseren zal een onderzoeksbudget beschikbaar gesteld dienen te worden, hetzij rechtstreeks vanuit de Landsbegroting, hetzij in samenwerking met Nederland als onderzoeksprojekt.
12. Geadviseerd wordt om de gehele invoering te laten gebeuren door en onder toezicht van de Stichting Siña na otro Manera te Aruba en het Overlegorgaan te Curacao.
13. Aanbevolen wordt om de kosten van inrichting van het 4e specialisatiejaar Pedagogische Akademie als projekt in te dienen ter mede-financiering door de Nederlandse regering.

GRAWATA

Desde ku frere Bonifacius no tei mas SKOA ta kana manká, sin sa ki rumbo e koi.

✶

SKOA tin un sistema nobo di administra: Kobra awó, wak despues pakiko.

✶

Akuerdo maritimo ku Venezuela a ser gabá di tur banda dor di Hulanda. Ora bombarderonan i subnarinonan kunsa krusa na nan antoho ront i riba nos lo mira si berdat e akuerdo tabata dje bon ei.

✶

No mester tuma e direkshon di Hogeschool na malo. Loke Hulanda a hasi ku Korsou pa 300 aña, nan ta trata di desahogé riba e pobro studiantenan di Aruba awó.

✶

ALM.
Si bo yega un tiki lat nan a bende bo lugá kaba i e avion ta bai lagabo. Si bo yega tempran bo tin di warda dos a tres ora, pasobra tin vertraging. Solushon? Bira piloto of landa.

✶

ALM komo yui di kriansa di KLM tin di defendé su madrastra (sino fono) pasobra LTU ta menasando su monopolio. Anto ainda tin hende ku ta tribi yamé nos kompanía nashonal? ta INTERnashonal e ta, e tin interes asta na Europa!

✶

Segun Jossy nos no por papia di kabal pasobra nos no ta yewa.

✶

Dikon kada ora ku Skol i Komunidat bisa algun hende nan berdat, mesora nos a baha di "niveau"?

✶

Awó nos sa unda e futuro di Aruba ta sintá: B'a ripará kuanto hende a investá den e bariganan di nos gordinan? Restorant ta habri pa loko na Aruba. Asta Paris a bira "cozy"...

✶

Nan di ku pa ora e retirá komo ministro, Chance a laga traha un finka na e top di mas halto di Saba, den forma di un towboat.

✶

Chance ta ministro di hustisia i mustisia ta siego. Konklushon: Chance su wowo ta fregá, eia bruha buskuchi ku wiel.

✶

Nan a "catch" Boy i Betico "in the act". Spantá nan dos sklama: "No bisa Jnancho nada"!

✶

Unda a keda e bunita fontein ku tabata spuit pariba di Bali. Bai weité tirá na DOW ayá: Bobo-frus a dristibi kuné. Bon invershon, no?

✶

Pa bai Korsou den Short of DC 9 bo ta paga e mesun 68 florin. Stul smal, kalor sofokante i dobbel tempo di vuelo ku un DC 9 ta tuma. Segun nos un volkswagen ta kosta menos ku un mustang full equipped.

ABONNEMENT

Geachte lezer,
Als u zich wilt abonneren op Skol i Komunidat, vul dan onderstaand formulier in en stuur het zo snel mogelijk naar het volgende adres:

SKOL I KOMUNIDAT, REAMURSTRAAT 2, ORANJESTAD, ARUBA, NED. ANT.

Wij verzoeken u uw check samen met het formulier te versturen.
Ook kunt u het geld storten op onze bankrekening: A.B.N. nr. 31.47.886.

JA. Ik wil mij abonneren op het maandblad Skol i Komunidat voor de prijs van:

- ☐ *Antillen:* *NAf. 12,50 per 10 nummers*
- ☐ *Nederland:* *NAf. 16,— per 10 nummers*
- ☐ *Overige landen:* *NAf. 17,— per 10 nummers*

(a.u.b. aankruisen wat op u van toepassing is).

NAAM: ....

ADRES: ....

....

Gelijktijdig ☐ *stuur ik een check*
☐ *stort ik het bedrag op uw bankrekening.*

Handtekening ....

ABONO

Kerido lektor,
Si bo ta interesá pa aboná riba e revista Skol i Komunidat, yena e formulario aki bou i mandé mas pronto posibel pa nos na e sigiente adres:

SKOL I KOMUNIDAT, REAMURSTRAAT 2, ORANJESTAD, ARUBA.

Nos ta suplikabo pa manda bo check huntu ku e formulario.
Tambe ta posibel pa depositá e suma riba nos kuenta bankario: A.B.N. nr. 31.47.886.

Si, mi ta interesá pa aboná riba e revista Skol i Komunidat pa e prèis di:

- ☐ *Antiyas:* *NAf. 12,50 pa 10 numero*
- ☐ *Hulanda:* *NAf. 16,— pa 10 numero*
- ☐ *Otro paisnan:* *NAf. 17,— pa 10 numero*

(Por fabor, marke un x den loke ta aplikable pa bo).

NOMBER: ....

ADRES: ....

....

Adhuntu mi ta ☐ *manda un check*
☐ *depositá e suma riba boso kuenta bankario*

Firma ....